

Heine Ruud

"Den store finalen"

En kvalitativ studie av deltakere i Birkebeinerrennet

Masteroppgave i idrettsvitenskap

Seksjon for kultur og samfunn

Norges idrettshøgskole, 2013

Sammendrag

I denne studien har jeg tatt utgangspunkt i deltakere i Birkebeinerrennet og gjort kvalitative intervjuer med åtte Birkebeinere, fire fra Akershus og fire fra Oslo-området. Hensikten med studien er å undersøke hva Birken betyr for utøverne, samt å se nærmere på hvilke prioriteringer de gjør i forhold til trening, utstyr og kosthold for å nå sine målsettinger. Til å belyse dette problemområdet har jeg valgt å anvende Pierre Bourdieu's perspektiver om det sosiale rom og felt, samt begrepene kapital og habitus.

Relatert til målsettinger i Birken var det sluttiden flesteparten av utøverne ønsket å forbedre fra år til år, enten det gjalt å klare merket, gå på under «3-timer'n», eller komme ned mot «drømmegrensa». Selv om flere mente at plasseringen til tider var mer beskrivende for prestasjonen, var det bare én utøver som fokuserte på plassering i forhold til andre i klassen han startet i. Årsaken var at flesteparten mente tiden hadde en større symbolsk verdi, enn selve plasseringen. For mange var Birken årets store mål og ingen ønsket å overlate noe til tilfeldighetene.

Verdssettelsen av det sosiale ved Birkebeinerarrangementet, var noe ulik mellom de to intervjugruppene. Resultatene viste at de fra Akershus i større grad verdsatte det sosiale, både på fellestreninger og felles busstur til rennet. Flere svarte at bussturen var avgjørende for hvor vidt de meldte seg på hvert år. Den andre intervjugruppen hadde ikke like stort fokus på det sosiale. Flesteparten reiste opp og ned samme dag, enten alene eller med to-tre andre.

Når det gjelder trening gjorde alle utøverne tydelige prioriteringer i hverdagen for å kunne trene så mye som de selv ønsket. Tidligtrening i helgene, sene kveldsøkter og trening i arbeidstiden ble trukket frem. En forskjell blant intervjugruppene var at de fra Akershus hadde en mer «tradisjonell» tilnærming til trening, ved å trene på fritiden enten før eller etter jobb. Flesteparten av Osloutvalget beskrev en fleksibel arbeidshverdag, hvor de hadde mulighet til å trene i arbeidstiden. I forhold til motivasjonen ved treningen verdsatte utøverne gleden av å gå på ski, være ute på fine vinterdager, konkurranser og det sosiale. Dette gjalt begge gruppene.

På spørsmål om «utstyrshysteriet» som hevdes å eksistere blant turløpere, var det ingen som fulgte med på «årets mote» på ski, sko, staver, eller skismørning. Årsaken var at de verdsatte den fysiske kapitalen fremfor den økonomiske. Relatert til skismørning viste resultatene at utøverne investerte der hvor utviklingen av produktene hadde størst utslag, nemlig glidproduktene. På festesmørning var alle enige i at de klassiske merkene Swix og Rhode fortsatt var det beste. Når det gjelder kostholdet viste resultatene at de fleste hadde et visst fokus på dette, men det var ingen tydelig forskjell mellom de to intervjugruppene.

Innhold

Sammendrag	3
Forord	7
1. Introduksjon	9
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	9
1.2 Oppgavens struktur	10
2. Birkebeinerrennet	11
2.1 Et historisk tilbakeblikk.....	11
2.2 Birken i dag	13
3. Teoretisk forankring	14
3.1 Pierre Bourdieu.....	14
3.2 Det sosiale rom	15
3.3 Det sosiale felt.....	17
3.3.1 Idrettsfeltet.....	21
3.3.2 Langrennsfeltets plassering	22
3.4 Habitusbegrepet	24
3.5 Kapital.....	26
3.5.1 Fysisk kapital	27
3.6 Oppsummering.....	28
4. Metode	30
4.1 Valg av metode	30
4.1.1 Det kvalitative intervjuet	31
4.2 Utvalget.....	32
4.3 Gjennomføring av intervjuene.....	33
4.4 Bearbeiding av datamaterialet.....	35
4.5 Reliabilitet og validitet.....	36
4.6 Etske utfordringer	38
5. Fra de første stavgakene	39
5.1 Litt om utvalget.....	39

5.2	En langrennsbiografi	40
6.	Den store finalen	44
6.1	Det er ikke bare for turen... ..	44
6.2	Birken som sosial møteplass?.....	49
6.3	«Seeding» og smørning.....	52
7.	Trening, utstyr og kosthold	57
7.1	«Det eneste som mangler er startnummeret...».....	57
7.2	Utstyr.....	63
7.3	Det er ikke godtebutikken alle skal inn i... ..	67
8.	Oppsummering.....	70
	Litteraturliste	74
	Vedlegg	78

Forord

To år har gått siden jeg startet på mitt masterstudie på NIH. To år jeg ikke ville vært foruten. Selv om det siste året har vært en langvarig prosess med sene kvelder, intervjuer, frustrasjon og jobb fulltid, har det også gått fryktelig fort. Jeg er derfor lettet og glad når jeg nå skriver forordet til min avhandling.

Før jeg fortsetter er det spesielt en person jeg ønsker å rette en ekstra stor takk til, for sine konstruktive bidrag og positive innspill til denne oppgaven. Min veileder Mari-Kristin Sisjord. Uansett hva jeg har ønsket svar på, lurt på, eller ikke fått til, har jeg alltid følt meg velkommen til en prat på ditt kontor. Ditt engasjement og meninger vedrørende mitt arbeid har både fascinert meg, men også motivert meg til å fortsette skriveprosessen. Så igjen, takk for den lærerike tiden.

Jeg tror nok mye av grunnen til at det siste året har gått så fort er fordi jeg har interessert meg så mye for det jeg har skrevet om. Å reise rundt på ulike turrenn og prate med forskjellige personer som interesserer seg for det samme som meg, har vært meget spennende. Samtidig som at jeg har fått mulighet til å intervjuer noen av disse. Jeg vil derfor takke de som har deltatt i denne undersøkelsen. Både for medgjørligheten og mottagelsen jeg fikk da jeg intervjuet dere.

En takk rettes også til Birkebeiner AS for at jeg fikk lov til å bruke deres løypeprofil som en illustrasjon i min oppgave.

En siste takk går til Jan Erik Halvorsen som både har hjulpet meg med å komme i kontakt med intervjuobjektene, men også for de flerfoldige treningsturene og dagene jeg har fått være med på ulike turrenn de siste årene.

Heine Ruud

Oslo, september 2013

1. Introduksjon

1.1 *Bakgrunn for valg av tema*

Det har de siste årene blitt en radikal økning i interessen tilknyttet langløp i både langrenn og sykling. Mediedekningen, publikumsinteressen og den økte deltakelsen har bidratt til at f.eks Birkebeinerarrangementet, Vasaloppet, Marcialonga og «Den store styrkeprøven» har blitt mer populære. Spørsmål rundt hvem disse «langløperne» egentlig er, har derfor fått stor oppmerksomhet i media.

De siste to sesongene har jeg fått mulighet til å være en del av ulike støtteapparat med tilknytning til flere av de store turrundene. Både for enkeltpersoner i Birkebeinerrennet og Vasaloppet, men også for en bedrift i flere sykkelritt. Gjennom dette samværet har jeg fått kjennskap til mange forskjellige folk og det har vært interessant å få innblikk i hvordan trening, kosthold, seriøsitet, plassering og utstyr, har vært av betydning for deres deltakelse i disse turrennene. Av den grunn har jeg valgt å undersøke nærmere utøvere fra slike miljø og se på hvor mye langrenn betyr for dem og deres livsstil. Jeg vil se nærmere på holdninger til forberedelse og deltakelse i slike arrangement, samt opplevelser og verdier av å delta i Birkebeinerrennet.

Med bakgrunn i sosiologistudiet og at jeg selv har drevet en del med langrenn synes jeg dette er et spennende område. I tillegg er denne tematikken høyaktuell i dagens samfunn, der trening, kosthold og mosjon stadig får økt oppmerksomhet.

En annen faktor som ligger til grunn for mitt ønske om å studere deltagelse i langløp, er at det finnes lite forskning på temaet. De avhandlingene jeg har lest (Aukland, 2007; Rønning et al., 2011; Thrane, 2012) har ikke direkte tatt for seg mitt problemområde, som kan bidra til å belyse hvordan og hvorfor de ulike utøverne deltar i Birkebeinerrennet. Derfor kan studien tilføre kunnskap om et problemområde som kan være nyttig for personer tilknyttet Birkebeinerarrangementet.

Det er derfor mye på bakgrunn av at jeg selv er mosjonist i skisporet, min genuine interesse for turrenn i helhet, samt en nysgjerrighet rundt denne tematikken som gjør at jeg ønsker å gå nærmere inn på dette i min mastergradsavhandling. Ut i fra dette har jeg utarbeidet følgende problemstillinger for oppgaven:

1. **Hva betyr Birkebeinerrennet for deltakerne?**
2. **Hvilke prioriteringer gjør utøverne i forhold til trening, utstyr og kosthold?**

1.2 Oppgavens struktur

For å kontekstualisere prosjektet vil jeg starte med et historisk tilbakeblikk på Birkebeinerrennet, og gi en kort beskrivelse av hvordan Birken er i dag. Som teoretisk perspektiv for å belyse mine problemstillinger, har jeg valgt Pierre Bourdieu sin modell av det sosiale rom og felt samt begrepene habitus og kapital. Dette fordi mitt fokus dreier seg om langrenn som en sentral del av personers livsstil. Jeg vil derfor se på de ulike investeringene som blir foretatt av utøverne, og trekke disse opp i mot langrennsfeltet.

I metodekapittelet gjør jeg rede for det empiriske arbeidet. Deretter vil jeg presentere resultatene fra studien, og drøfte disse opp i mot Bourdieus teori og relevant forskning. Som en avslutning vil jeg oppsummere hovedfunnene fra undersøkelsen, og presentere noen refleksjoner til videre forskning.

2. Birkebeinerrennet

2.1 *Et historisk tilbakeblikk*

I kjølevannet av Vasaloppets start i 1922, oppstod turrennene også i Norge på 1930-tallet. I takt med lovregulert ferie og økt fritid fikk friluftsliv og langrennssporten for alvor fotfeste. En mann, som selv ikke var tilknyttet langrennsmiljøet har fått æren for starten av Birkebeinerrennet. I Oslo Aftenavis skrev skogforvalter Haakon Lie, høsten 1930 en artikkel der han presenterte ideen om å lage et skirenn til minne om den heltmodige birkebeinerferden fra Gudbrandsdalen til Østerdalen i 1206. Ferden som berget livet til den da to-årige kongssønnen Haakon Haakonson (Gotaas, 2010).

Siden det ikke tidligere var arrangert slike turrenn i Norge, var det mye som måtte planlegges. Blant de 197 betalende deltakerne måtte samtlige gjennomføre legeundersøkelse før løpet, samt at samhandlingen mellom ulike kommuner måtte opprettes. I tillegg skulle de deltakende turløperne ha en 3,5kg tung sekk på ryggen, som et symbol på kongssønnen. 20.mars 1932 dannet 155 turløpere den første startlinjen i Birkebeinerrennet, på Rena idrettsplass. Vinneren av Norgeshistoriens første turrenn med tiden 4.51.40, ble Vålerengens representant Trygve Beisvåg (Kjærnsli, 1972).

Rennet ble en suksess og skulle vise seg å skape en varig interesse for turrenn her til lands. Som Gotaas (2010) skriver dukket det opp pressefolk langveisfra som sendte rapporter med resultatlister rundt om i landet. Det var tydelig at det nye konseptet med historisk rotfeste skapte entusiasme blant den norske befolkning. I tillegg hadde Birken også en løypeprofil som krevde sin mann. I motsetning til Vasaloppets relativt flate terreng, fikk Birkendeltakerne på Rena virkelig vist sine styrker og svakheter, i det de måtte ta seg snaue 550 høydemeter opp den 9 km lange stigningen til Skramstadsætra (se figur 2.1). Fra matstasjonen på Skramstadsætra gikk turen videre i stigende terreng til Dølifjellet. Etter å ha passert Dambua, Raufjellet og Nysætra, bar det på nytt oppover de lange bakkene fra Kvarstad og opp til Midtfjellet på 920 moh. Etter 34 km med blodslit flatet løypa ut frem til siste matstasjon på Sjusjøen, der deltakerne fortsatte gjennom lett skogsterreng og utforkjøringer frem til målgang etter 54 km på Birkebeineren Skistadion i Lillehammer. Selv om det var vekselvis målgang på Rena og

Lillehammer frem til 1991, er det den samme løypeprofilen i dag som det var ved oppstart i 1932 (Birkebeiner AS, u.å.).

Figur 2.1: Løypekart Birkebeinerrennet. Gjengitt med tillatelse fra Birkebeiner AS (u.å.).

I de påfølgende årene steg rennets popularitet betraktelig. Det var tydelig at blandingen av det uforutsigbare været, ryggsekken og rennets historiske sjarm lokket så vel eliteutøvere som mosjonistutøvere til å delta. Birkebeinerrennet fikk etter hvert status som datidens store manndomsprøve. For som det passende nok ble sagt, «*En æ itte ordentli skiløper før en klare mærkje i Birkebeiner'n*» (Gotaas, 2010, s. 189). Frem til 80-tallet ble Birkebeinerrennet arrangert hvert år, med unntak av krigsårene, og i 1948 på grunn av uenighet rundt rennets videre utvikling. Grunneierne ble ikke enige om arrangementet skulle videreutvikles til et elite- eller masserenn. Så sent som i 1976 fikk også kvinner tillatelse til å delta på lik linje med menn (ibid).

1980-tallet kalles ikke uten grunn turrennes «gullalder». Statistikk viser at nesten halvparten av de eksisterende langrennssklubbene på den tiden arrangerte et turrenn. Antall renn på landsbasis økte til 250 renn, og antall deltakere nådde nye høyder. Birkebeinerrennet som på den tiden var Norges tredje største, hadde økt til omtrentlig 3500 deltakere. Mye på grunn av den nye trenden som rådet i samfunnet med maratonløping om sommeren, og turrenn om vinteren (Gotaas, 2010). Det blandede turmiljøet var med på å bygge bro mellom generasjoner, og med årene ble Birkebeinerrennet og turrenn betegnet mer som en livsstil og et livsprosjekt. Mye på bakgrunn av at det ikke stilte hverken krav til alder eller treningsgrunnlag for å kunne

delta og etter hvert ble det større aksept for å bruke kvelder og helger på sportslige sysler (Gotaas, 2010).

2.2 Birken i dag

På tross av at interessen rundt både turrenn og Birken hadde liten oppslutning på 90-tallet, er deltagelsen i dag større enn noen gang. Selv om Birkebeinerrennet fortsatt bærer preg av en mannlig dominans, har også den kvinnelige deltagelsen vist en positiv trend. I en undersøkelse fra 2012 viser resultatene at 81,4 % av de 15.000 deltakerne er menn, mens 18,6% er kvinner (Thrane, 2012). Den største andelen av de deltagende viser seg å komme fra Oslo og Akershus, mens Sør – Trønderlag kommer på plassen bak. Siden det kun er 5% av deltakerne som kommer fra hjemfylkene, Hedemark og Oppland, er det tydelig at Birken er høyt verdsatt på landsbasis. At Birken er verdsatt vises også gjennom påmeldingen. For utenom de som er forhåndspåmeldte, har deltakerlistene de siste årene blitt fylt opp på fem minutter. Det sier noe om hvor populært rennet har blitt. Samtidig kommer det frem at hele 77% av deltakerne i Birken besitter høyere utdannelse. Sett i forhold til samfunnet generelt med 27%, er dette svært høyt (Rønning, et al. 2011). Aldersforskjellen varierer også veldig i Birken.

Hovedandelen av de deltakende er personer mellom 30-49 år. Samtidig er 15,5% av deltakerne mellom 20-29 år, og 16,6% i aldersgruppen 50-59 (ibid). Birken stiller heller ikke krav til at de deltakende er medlem i en skiklubb for å stille til start. I motsetning til langrennskonkurranser i regi av FIS eller Norges Skiforbund som krever at utøverne tilhører en skiklubb, er Birken for alle. Selv om hovedandelen av Birkebeinerne er aktive i idrettslag, er det også en stor andel som deltar igjennom arbeidsplassen eller en bedrift.

Som et resultat av den stadig økende interessen har også nye arrangement med bakgrunn i Birkebeinerrennet sett dagens lys. Birkebeinerrittet for syklende på sommerstid, birkebeinerløpet, trippelbirken og ungdomsbirken for å nevne noen, gir mulighet for alle å kunne delta.

3. Teoretisk forankring

Som nevnt innledningsvis har jeg valgt Pierre Bourdieu fordi hans teori er et anvendbart analyseverktøy for å forstå langrennsfeltet og de investeringer som kreves for å være med der. Sentrale begreper i dette kapitlet er habitus og kapital. I det videre vil jeg først gi en kort presentasjon av Bourdieu, og deretter hans teori og begrepsapparat.

3.1 Pierre Bourdieu

Pierre Bourdieu (1930-2002) er en av samtidens mest betydningsfulle sosiologer og benyttes mye i dag. Hans begreper om habitus, kapital, symbolsk vold og felt har vært inspirerende for studenter og forskere (Wilken, 2008). Samtidig har hans tverrfagelige arbeid knyttet til både antropologi og filosofi vært nyskapende som både teori og metode, for å forstå ulike aspekter ved det sosiale liv (Laberge & Key, 2002). Bourdieu ble født i 1930 i byen Denguin ved foten av Pyreneene, sørvest i Frankrike. Hans tidlige utmerkelser på skolebenken førte med seg både stipend og etter hvert innpass på datidens mest prestisjetunge skole, École Normale Supérieure. Med en bakgrunn fra småborgerskapets landhandlere og småhandlere til det intellektuelle, elitære miljøet som preget Paris på den tiden, hadde Bourdieu opplevd ulike samfunnsklasser. Noe som også skulle vise seg å komme til uttrykk gjennom hans arbeid (Wilken, 2008).

Hans kanskje mest kjente og siterte verk er trolig boken *Distinksjonen* som første gang ble utgitt i 1979. Boken, som bygges opp rundt samfunnets ulike sosiale og kulturelle uttrykk, er ment som en analyse av forskjeller i smak og handlemåte hos personer fra ulike samfunnsklasser. Bourdieus hensikt med boken er å vise hvordan enkeltpersoners preferanser er bestemt gjennom deres klassetilhørighet og sosiale plassering i samfunnet generelt. Han ønsker derfor å bruke fornuften og vitenskapen til å analysere det bestående samfunn (Bourdieu, 1995).

Bourdieu er farget av både Marx, Weber og Durkheim i sin forståelse av samfunnsklassene. Marxs tenkemåte relatert til hvordan en kan benytte seg av sosial teori til å avdekke ulike prosesser for dominans, og hvordan aktørene benytter seg av materielle interesser for å undertrykke og tydeliggjøre sosiale forskjeller, er noe som også finnes hos Bourdieu. Samtidig deler han Webers syn på betydningen av status og yrkesmessige posisjoner. I forhold til Durkheim, mener også Bourdieu at et

grunnleggende prinsipp i vitenskapelig arbeid må være å etterstrebe en objektiv tilnærming av det sosiale liv (Lauberge & Key, 2002). Selve fundamentet for Pierre Bourdieus teori bygges i hovedsak på hans forsøk på å overskride det samfunnsmessige skillet mellom subjektivismen og objektivisme, ved å forstå aktørens handlemåte innenfor sosiale strukturer der han anvender begrepene habitus og sosialt felt (Wilken, 2008).

3.2 Det sosiale rom

Bourdieu's modell av *det sosiale rom* blir anvendt som et redskap i analysen av ulike samfunn, og som en skildring av ulike eksisterende sosiale posisjoner med tilhørende livsstiler. Det vil si klassestrukturen og samfunnets fordeling av ressurser. Videre består det sosiale rom av ulike posisjoner som medlemmene, eller *de sosiale agentene*, innehar avhengig av hvilken type ressurs og kapital de er i besittelse av (Aakvåg, 2008).

Hvilken posisjon agentene befester i rommet er avhengig av ulike differensieringsprinsipp. Her skildrer Bourdieu to ulike; økonomisk- og kulturell kapital. Agentene vil dermed være nærmere tilknyttet hverandre desto mer de har til felles av kapitalformene, og motsatt. Selve kapitalbegrepet vil bli redegjort grundigere senere i kapitlet.

Som modellen over det sosiale rom illustrerer (figur 3.1), vil eksempelvis universitetslærere med sin utdanning inneha en stor andel av kulturell kapital, gjennom kunnskap. På bakgrunn av det vil deres logiske plassering være på venstre side i modellen. Arbeidsgivere med høy inntjening vil plasseres på motsatt side i modellen. De vil ikke ha samme mengde kulturell kapital som en professor, men på grunn av sitt yrke tilegne seg en større mengde økonomisk kapital (Bourdieu, 1995). Modellen kan med det benyttes til en analyse av et samfunn, samtidig som den representerer et system av relasjoner mellom forskjellige maktforhold og de eksisterende ressursene hver agent innehar (Bourdieu, 1995).

Modellen kan fremstilles som et forenklet koordinatsystem, med en horisontal- og en vertikal akse. Den vertikale aksen skiller mellom de sosiale posisjonene i form av samlet mengde kapital, mens den horisontale viser relativ fordeling mellom økonomisk og kulturell kapital (Järvinen, 2007). Som Wilken (2008) påpeker skiller ikke modellen i sin grunnform inn i ulike sosiale grupper/klasser, men vil kunne benyttes som et

hjelpemiddel i forståelsen av hvordan de blir til. Siden plasseringene er hierarkiske deles den loddrette akse inn i tre ulike grupperinger, eller klasser. De dominerende, "middelklassen" og de dominerte, ofte assosiert til borgerskapet, småborgerskapet og arbeiderklassen (Aakvåg, 2008). Hver av gruppene innehar ulike egenskaper og karakteristika som er noe ulikt de andre klassene, og som agentene til en hver tid ønsker å forsvare.

Forholdet mellom klassene er derfor basert på hva Bourdieu skildrer som en klassekonflikt. Eksempelvis vil de dominerende forsvare seg mot både middelklassen og den dominerte arbeiderklassen ved å benytte seg av strategier ingen av de to andre klassene innehar. Ta for eksempel utgangspunkt i golf, som på bakgrunn av dens eksklusivitet, kun ble bedrevet av borgerskapets "fint folk". Siden økt fritid og økonomi blant de andre samfunnsklassene har forandret seg de siste 10-årene, har denne idretten utviklet seg som mer allmenn ved at flere og flere i dag både har tid, og økonomisk mulighet til å spille golf. For å ivareta dens eksklusivitet kan en strategi være å skru opp medlemsavgifter, eller stille spesielle krav til sine medlemmer for å kunne delta. Det vil da kunne forhindre at de lavere samfunnsgruppene får innpass i denne idretten.

Middelklassen på sin side kjemper både for innpass hos de dominerende, men må samtidig være påpasselig for at de er distingverte fra den dominerte arbeiderklassen. Ved å stille strengere krav til høyere utdanning, minsker sannsynligheten for at de dominerte kommer opp, men samtidig øker middelklassen sin egen sjanse til å tre opp i den øverste klassen (Aakvåg, 2008).

politiske felt, det kunstneriske felt og det økonomiske felt, eller snevert som motefeltet (Bourdieu, 1984). I likhet med det sosiale rom har også de ulike sosiale feltene en hierarkisk fordeling av posisjonene, som resulterer i en under- og overordning av deltakerne (Aakvåg, 2008). I utdanningsfeltet vil for eksempel en mastergradstudent være underordnet en professor, mens bachelorstudentene vil både være underordnet professoren, og mastergradstudentene.

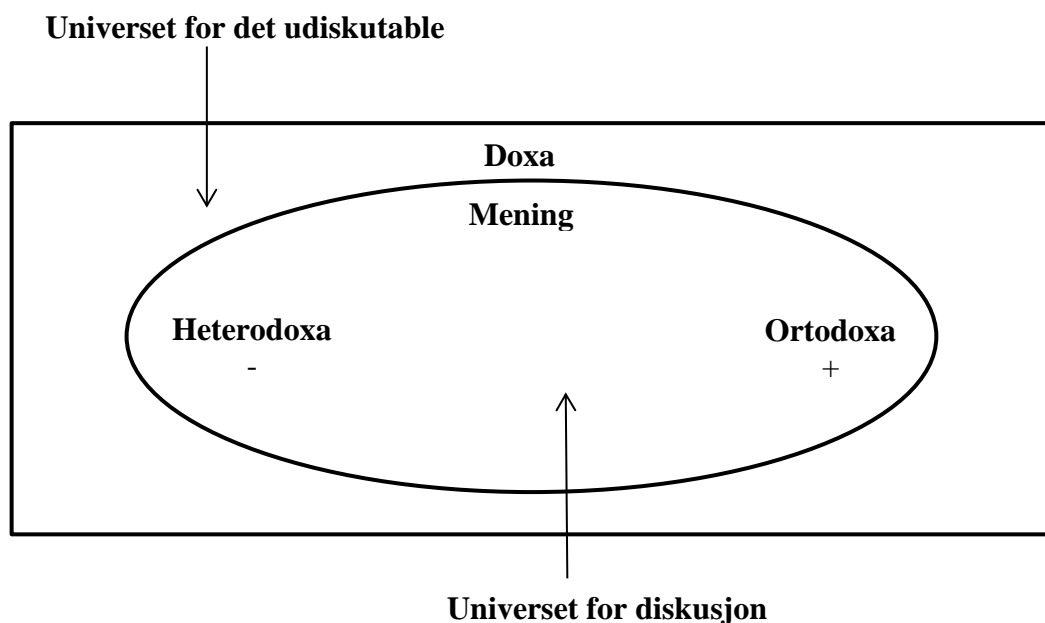
En vesentlig forskjell som skiller et felt fra det sosiale rom er verdsettelsen av kapital. Posisjonene som eksisterer i et sosialt rom er basert på hvor stor sammensatt mengde kapital (kulturell-, sosial- og økonomisk kapital) hver av agentene sitter inne med. De hierarkiske posisjonene i et felt på den andre siden baserer seg på hvor mye av den feltspesifikke kapitalen hver agent har opparbeidet (Bourdieu, 1995). For eksempel vil en merittert langrennstrener være ettertraktet innenfor langrennsporten på grunn av sin kompetanse i å trene utøvere, holde foredrag og kurse andre trenere. Treneren innehar dermed en stor mengde av den kapitalformen som verdsettes i dette feltet. Det igjen resulterer i at han/hun vil inneha stor innflytelse hos langrennsutøvere og befeste en fremtredende posisjon i et langrennsfelt, men ikke i det kunstneriske- eller det vitenskapelige feltet. Da på bakgrunn av at de verdsetter en annen kapitaltype. Gjennom en feltspesifikk kapital resulterer det i hva Bourdieu betegner som *relativ autonomi* (Aakvåg, 2008), som forstås dithen at hvert felt er selsvstendige og uavhengige fra andre felt.

I likhet med det sosiale rom er også sosiale felt gjenstand for konflikter eller "maktkamp". Selv om deltakerne innad i feltet har likt syn på hva som betegnes som gjeldende kapital, prøver agentene å forsvare og/eller forbedre sine posisjoner. Det er som et resultat av maktkampen at feltets særpreg og autonomi blir tydeliggjort. Her skildrer Bourdieu to ulike strategier: Den første er at hver deltaker jobber for å tilegne seg mest mulig av den gjeldende kapitalen. For eksempel at forskere publiserer ulike forskningsartikler. Den andre strategien består i å redefinere den gjeldende kapitalen for å styrke sine egne posisjoner i feltet (Aakvåg, 2008). Ta for eksempel skihopperen Jan Boklöv som på 80-tallet ble hoppSPORTS nye nr 1. Boklöv kunne ha akseptert spillereglene (kapitalformene) som var gjeldende for hoppSPORTS på den tiden, nemlig å hoppe med samlede ski, og gjøre det best mulig innenfor disse rammebetingelsene. Dette kan sammenlignes med den første strategien. Siden dette ikke fungerte for Boklöv

utviklet han V-stilen, som resulterte i at han hoppet vesentlig lengre ned i bakken enn med den tradisjonelle hoppstilen. Selv om dommerne forsøkte å forsvare den gjeldende kapitalformen ved å trekke han markant i poeng, ga den nye stilen han mer poeng enn den tradisjonelle. Dette medførte at flere så nytteverdien i å "ta etter" Boklöv – som igjen resulterte i at han inntok en fremstående posisjon i idrettsfeltet ved at også reglene for stilbedømming ble endret.

For at et felt skal kunne oppstå, må det ifølge Bourdieu besitte sin egen overordnede lov, omtalt som *nomos*. Nomos er særegen og betegnes som de tilegnede synspunktene innenfor hvert felt, og av den grunn vil den variere fra felt til felt (Bourdieu, 1999). I tillegg til feltets nomos blir det definert gjennom grunnleggende regler som deltakerne må akseptere for å være en del av fellesskapet. Reglene er ifølge Bourdieu et resultat av konfliktene mellom deltakerne i feltet, og hvem som besitter definisjonsmakt. Disse reglene blir omtalt som feltets *doxa*. I hvert enkelt felt betegner doxa den tause, implisitte enigheten mellom utøverne i forhold til feltets spilleregler, samt hva de verdsetter som gjeldende kapital. Det er denne doxa som gjør at vi kan prate om en logikk, og som gjør det verdt å kjempe for de ulike kapitaltypene feltet stiller krav til. Ekempelvis i langrenn hvor deltakere deltar i konkurranser for å oppnå best mulig resultater/plassering. Desto bedre plasseringer, jo høyere opp i systemet vil du komme. Det betyr ikke nødvendigvis at alle deltakerne innad i feltet er samstemte på alle områder, men at det kun er de som aksepterer feltets doxa som er med i kampen om posisjoneringene (Wilken, 2008). Siden feltet konstrueres av de deltagende agentenes hierarkiske posisjonering, samt deres felles interesser, vil doxa på lik linje med feltets nomos ikke kunne være gjeldende i andre felt. Da av den grunn at disse faktorene har definert feltet til noe særegent.

I boken *Outline of a Theory of Practice* illustrerer Bourdieu doxas påvirkning på et felt som vist i figur 3.2:

Figur 3.2: *Doxas påvirkning på feltet.* Fritt tegnet fra Bourdieu (1977, s. 168).

Som figuren illustrerer vil «universet for det udiskutable» bestå av grunnleggende, fastsatte regler som ikke vil la seg forandre. Det kan eksempelvis i langrennsfeltet være at deltakerne må inneha en viss mengde utstyr som kreves av en langrennsutøver. Videre skildrer modellen også at det i hvert felt eksisterer rom for diskusjon og konflikt (sirkelen), gjennom *heterodoxa* og *ortodoxa*. Her kan eksempelet som ble brukt tidligere om Boklöv og V-stilen benyttes som en forklaring. Gjennom heterodoxa utfordret han den eksisterende doxa i hoppfeltet ved å utvikle en ny hoppstil som utfordret de allerede gjeldende reglene, om å hoppe med samlede ski. På den andre siden svarte arrangørene og dommerne som nevnt tilbake ved å trekke Boklöv i stilpoeng. Med andre ord utviklet de strategier som skulle forsvare den eksisterende doxa. Det at de argumenterer tilbake og forsvare feltets regler, gjøres gjennom *ortodoxa* (Bourdieu, 1977).

3.3.1 Idrettsfeltet

For å finne ut om langrenn kan forståes som et eget felt i Pierre Bourdieus terminologi, vil det være hensiktsmessig og ta utgangspunkt i det overordnede idrettsfeltet. Bourdieu plasserer idrettsfeltet som en underkategori innenfor kroppsfeltet, hvor det utspilles en maktkamp om den legitime kroppen, samt bruken av den (Munk, 1999). Noe som kan ses i sammenheng med utøveres bruk av kroppen som et verktøy for å oppnå idrettslige resultater. Allikevel er det avgjørende for at idrett skal kunne anses som et felt på lik linje med kunst, vitenskap og politikk, og ikke som en kopiering av allerede eksisterende samfunnsforhold, at den besitter sin egen autonomi. Altså at idretten innehar en spesifikk struktur som gir den egne "bein" å stå på. Og som antyder dens selvstendighet og uavhengighet fra andre felt. Det som bestemmer den relative autonomien i feltet, er hvor samstemte (enige) deltakerne er om feltets grunnleggende prinsipp (Augestad, 2003).

Tar man utgangspunkt i Norge som idrettsnasjon kan en antyde at idretten besitter en relativ stor autonomi. Med det menes at selv om all organisert idrett i Norge er underlagt Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) som bistår økonomisk, har idretten gjennom sponsorer og medlemsavgifter tilegnet seg en egen måte å drifte seg selv på. Dermed vil de ikke nødvendigvis være like avhengig av den statlige økonomiske støtten for å fungere. Allikevel er det først og fremst dannelsen av den olympiske bevegelse og profesjonaliseringen av idretten som har bidratt sterkest til institusjonaliseringen og naturligvis autonomiseringen av idretten slik den eksisterer i dag (Slette-meås, 2005). I tillegg til at idretten som forklart ovenfor besitter en autonomi, gjennom at den styrer seg selv, eksisterer det også andre tellende faktorer.

Feltet må også inneha sin egen logikk. Altså som jeg beskrev tidligere, at feltet har egne regler for spillet, samt at den stiller krav til hvordan deltakerne skal oppføre seg (Munk, 1999). I tråd med Bourdieu vil det også i et autonomt idrettsfelt eksistere ubevisste, implisitte holdninger til hva som er feltets spilleregler. Det at feltet har en egen logikk, eller doxa, gjør at tilværelsen for deltakerne anses som meningsfull (Bourdieu, 1995). For å trekke dette inn mot idretten vil det bety at idretten må besitte ubevisste og kroppsliggjorte regler for ulike situasjoner/handlinger. Idrettsfeltets eksistens baserer seg derfor på utøvernes felles interesser, og at de finner idrettfeltet verdt å kjempe om

(Slette-meås, 2005). Det vil si de regler og verdier som er felles for all idrett, og som gir mening. Munk illustrerer derfor doxa som en grunnleggende "ramme" for maktkampen som utspiller seg inne i feltet (Munk, 1999). I idrettsfeltet vil denne rammen være trening, kosthold eller utstyr, som kreves for deltagelse i ulike idretter. Finner en for eksempel at det ikke er viktig å trene, aksepterer du heller ikke en av "rammebetingelsene" for å delta i idrett. Av den grunn vil ikke utøveren kunne delta på lik linje med de andre utøvere, når det gjelder verdsetting i form av prestasjoner. At det eksisterer en egen idrettsspesifikk logikk, gjør at vi kan våge å prate om et eget idrettsfelt. Det er også viktig å påpeke at selv om idrettsfeltet fremstår som relativt autonomt, er det også gjenstand for innflytelse fra andre felt. *"Feltet utgjør et fortolkningsfelleskap, knyttet sammen av dominans. Samtidig inngår det i dominansrelasjoner med andre felter, tar til seg deres forståelsesformer og pålegger dem sine egne"* (Bourdieu, 2002, s. 5) Et aktuelt eksempel hvordan toppidretten blir styrt av media og sponsorer. Et annet eksempel kann være langrennsutøvere som er tilknyttet andre sosiale felt - for eksempel arbeidsgivere eller bedrifter, som de representerer i konkurranser. Hvert felt er med det utgangspunkt for et eget språk, for eksempel idrettsspråket innad i idrettsfeltet. Dette språket er som forklart tidligere særegent for det bestemte feltet, og vil bare forstås i mindre grad av utenforstående. Av den grunn kan det for en idrettsutøver virke meningsfullt å prate om ulike treningsmetoder eller ulike skismørninger som gir best mulig effekt, fordi de snakker et felles feltspesifikt språk. For en deltaker fra kunstfeltet på den andre siden vil ikke forstå meningen med denne diskusjonen.

3.3.2 Langrennsfeltets plassering

For å forstå hvorfor mennesker velger å gå på langrennski og delta i ulike konkurranser, i mitt tilfelle birkebeinerrennet, må jeg gjøre som Bourdieu påpeker, *"(...) to understand a sport, whatever it may be, one must locate its position in the space of sports."*

(Bourdieu, 1988, s. 153) Jeg må derfor finne ut av om langrenn kan anses som et delfelt innenfor det autonome idrettsfeltet. Selv om turrenn i sin egenart har egne konkurranser og ulike preferanser for deltagelse enn hva mer generelle langrennskonkurranser har, kommer jeg ikke til å forsøke å definere turrenn som et eget felt, men heller anse det som en del av et eventuelt langrennsfelt. I tillegg til å lokalisere det i idrettsfeltet, må jeg også som Waququant (1992) påpeker som en viktig del av en helhetlig forståelse; *"(...)*

break with the spectator's point of view!" Med det mener han at jeg må inn på langrennsfeltet og oppleve det samme som en langrennsutøver opplever. På den måten kan jeg også forstå hvordan og hvorfor de til en hver tid handler som de gjør. I mitt tilfelle er hensikten å forstå hvorfor forskjellige mennesker deltar i birken, i tillegg om dette kan være utslagsgivende når det kommer til investeringer i kosthold, trening og utstyr. I likhet med idrettsfeltet, må det eksistere en nomos også i langrennsfeltet. Det vil si den grunnleggende idrettslov, altså hvordan virkelighetsforståelsen til idrettsutøvere farger deres valg i hverdagen. Her kan det være alt fra hva ulike langrennsutøvere anser som viktig, hvilke syn de har på trening og hvordan de ser på ting.

I tråd med Bourdieus utredninger, kreves det også at langrennsfeltet har sin egen logikk gjennom doxa. For Birkebeinerdeltakere vil det være å gjøre investeringer i langrennsfeltet for å kunne oppnå de målsetningene de har satt seg på forhånd. Som for eksempel treningsutstyr (staver, ski, skisko og klær), treningstid og kosthold. Hvis langrennsutøvere ikke tar de investeringene som kreves i langrennsfeltet på alvor, vil de heller ikke kunne lykkes som langrennsløpere. Et av kriteriene som ble satt til informantene i denne studien var at de måtte ha klart merket i Birken. Isolert sett stiller det store krav til utøveren om å ta investeringene om trening på alvor. Skal de klare denne målsetningen er de avhengig av å trene regelmessig og variert over en lang periode, ikke bare gå en tur på to timer når det passer. Desto lengre en deltar i feltet, vil disse investeringene, som Aukland (2007) illustrerer "festes i ryggmargen". Med det menes at det for en langrennsutøver ligger naturlig og anses som "selvfølgelig" å trene daglig for å oppnå sine målsetninger i langrennssporet. Vi kan si at utøveren gjennom å ta investeringene om trening på alvor har internalisert feltets logikk/doxa.

Gjennom å erkjenne verdiene av for eksempel å trene på langrennski for å oppnå ulike målsetninger eller resultater i konkurranser, viser deltakerne en interesse for feltets spilleregler og det som står på spill. Dette omtaler Bourdieu som *illusio* (Bourdieu & Wacquant, 1993). «*Illusio* betyr at være inndraget i et spill (*ludus*), at man investerer i spillet, at man tager spillet alvorlig, at man glemmer, at det er et spill.» (Järvinen, 2007, s. 360). Sagt med andre ord, er det gjennom langrennsfeltets *illusio* at fire timers langrennsturer, eller knallharde stakeøkter i motbakke oppleves som meningsfulle for langrennsutøvere. Blir ikke disse treningsøktene gjennomført, altså tatt på alvor, er

utøverne inneforstått med at de ikke vil klare målsettingen de har satt seg.

Vi kan på bagrunn av dette påstå at langrennsfeltet innehar en egen nomos, doxa og illusio. Samtidig kjempes det i langrennsfeltet om hvilke kapitalformer som skal være gjeldende. En kan derfor si at feltet besitter en feltspesifikk kapitaltype, som karakteriserer feltet som noe eget og gjør at det ikke kan sammenlignes med andre felt. Dette fremkommer av de flerfoldige maktkampene som til en hver tid eksisterer innad i feltet, som fører med seg en slags dynamikk (Munk, 1999). For eksempel kommer den symbolske kapitalen til syne gjennom langrennsfeltets stadige diskusjonen angående ski. Skal man ha et par ski for klassisk og et for skøyting? Eller burde man ha flere par klassisk ski for forskjellige smøreforhold? Skal du investere i de nye pudder-smørningene til mange tusen kroner, eller holder det med den tradisjonelle som alltid har fungert? Det samme er det i forhold til trening, som er en del av langrennsdoxa. Deltakerne er inneforstått med at de må trene, men hvilken treningsmetode gir størst effekt? Er det lange tre timers turer for å øke den aerobe utholdenheten? Eller er det korte intervallpregede turer som øker den anaerobe terskelen? Dette er noe jeg vil utdype senere i oppgaven, men poenget er at det eksisterer en spesifikk kapitalform også for langrennsutøvere, og som et resultat av maktkampen rundt disse synspunktene vil feltet opprettholde sin eksistens.

3.4 Habitusbegrepet

Habitus er et resultat av den enkeltes sosialisering. Gjennom sin teori om det sosiale rom som et utspring for praksis, har Bourdieu i form av empiriske undersøkelser sett på hva som motiverer mennesker til ulike handlinger. Det er disse disposisjonene, eller habitus, våre valg vil være styrt av i sosiale sammenhenger. Bourdieu beskriver habitusbegrepet slik: *«Forenende og genererende prinsipp som lar indre og relasjonelle kjennetegn ved en posisjon komme til uttrykk i form av en enhetlig livsstil, det vil si som et enhetlig sett av valg av personer, goder og virksomheter.»* (Bourdieu, 1995, s. 36).

Med dette påpeker han at mennesker fødes inn i ulike sosiale strukturer, og deres videre tankemåte preges av de strukturer de forholder seg til. Det er derfor som et resultat av dette grunnlaget for hvordan vi til en hver tid tenker, handler og oppfatter ulike sosiale situasjoner i dagliglivet, er sosialt strukturert (Moe, 1994). En kan derfor si at habitus er kroppslig forankret og en kognitiv "sense of place". Videre vil individens habitus føre til

at de valg som tas bli gjort fordi det virker logisk og gir mening for individet. For eksempel vil deltakere i langrennsfeltet ha sin egen doxa. Deres felles interesse for langrennsrelaterte faktorer vil ubevisst være med på å prege deres valg, da gjennom habitus. Når Bourdieu omtaler habitus som kroppsliggjort benytter han seg av begrepet "embodied", som indikerer at de kognitive strukturene mennsker tilegner seg gjennom sosiale sammenhenger blir kroppsliggjorte. Som Larsson (2009) skriver viser mennskers habitus seg som et resultat av deres samspill med hverandre og den sosiale konteksten det utspilles i. En kan derfor si at habitus, gjennom ulike forenende og genererende prinsipp danner utgangspunkt for våre livserfaringer eller "vaner". Det gjør at habitus vil være varig og stabil, og kan av den grunn ikke bare "byttes ut" etter ønske (Aakvåg, 2008).

Bourdieu påpeker også at habitus har en sosial forankring, da spesielt sikter han til den tidlige sosialiseringen i livet (familie, skole og venner). Denne er spesielt viktig for dannelsen av ulike disposisjoner vi forholder oss til. Indikasjonene er med det utgangspunkt for valgene vi vil ta videre i livet (Wilken, 2008). Gjennom regelmessig interaksjon med deltakere i samme sosiale miljø, formes habitus og synliggjør de forventningene deres sosiale miljø stiller. Det kan være koder og regler deltakerne må vite om for å få adgang til det aktuelle sosiale feltet. En kan derfor si at habitus er med på å farge personers *klassetilhørighet*, siden den gjenspeiler personers posisjon i det sosiale rom (Aakvåg, 2008). Selv om Bourdieu påpeker at hvert menneske har uendelige valgmuligheter og står helt åpent til å ta forskjellige valg i livet, blir vi påvirket av og styrt av vår habitus. Det fører til at vi ubevisst vil utelukke hverdagslige valg som ikke stemmer overens dette. Som et resultat vil de ulike habitusformene som eksisterer i sosiale felt være differensierende ved at de foretar atskillelser.

"De iverksetter forskjellige prinsipper for differensiering, eller de bruker felles prinsipper for differensiering på forskjellige måter"(Bourdieu, 1995, s. 37) Med andre ord vil de feltspesifikke kravene til habitus skape et "språk" innad i feltet, som er med på å karakterisere deltakerne og skape en avstand/differanse fra andre sosiale posisjoner/felt i det sosiale rommet

Sett i lys av dette vil menneskers innlærte habitus ligge til grunn når det kommer til valg av aktiviteter, som for eksempel å delta Birken. Den ervervede habitusen vil sannsynligvis være retningsgivende for hva utøverne verdsetter. Samtidig vil det bli viktig fra et forskerperspektiv å rette fokus mot hvordan en birkebeinerdeltagelse stemmer overens med deres habitus.

3.5 Kapital

Som forklart er det sosiale rom og dets hierarkiske oppbygning definert i forhold til ulike kapitalformer. Samtidig er habitus og den kontinuelige maktkampen mellom agentene innad i feltene, avgjørende for feltets plassering i det sosiale rom. Det vil derfor være essensielt for den helhetlige forståelsen å se hva Bourdieu la i begrepet *kapital*. I *The Forms of Capital* defineres det slik:

Capital is accumulated labor (in its materialized form or its 'incorporated', embodied form) which, when appropriated on a private, i.e., exclusive, basis by agents or groups of agents, enables them to appropriate social energy in the form of reified or living labor. (Bourdieu, 1986, s.241)

Med andre ord benyttes kapital som en forklaring på ulike ressurser/verdier hver av de objektive grupperingene i samfunnet innehar, og som avgjør deres sosiale plassering (Bourdieu, 1995). En økt kapital kan ses i sammenheng med en forsterket makt som kan gi fordeler i det sosiale livet, og som videre vil gi disse gruppene en "dominans" ovenfor andre. Da ovenfor sosiale grupper som har mindre av den gitte kapitaltypen. Dermed vil maktkampene mellom de dominerende- og de dominerte gruppene i all hovedsak dreie seg om å tilegne seg mest mulig kapital, gjennom det Bourdieu karakteriserer som et sosialt spill (Aakvåg, 2008).

Kapital fremstår i Bourdieus teori i hovedsak gjennom tre ulike, og uavhengige former. Den første er *økonomisk kapital* som betegner penger og materielle goder en kan besitte eller tilegne seg (Järvinen, 2007). I et langrennsperspektiv vil den økonomiske kapitalformen ha en fremtredende rolle. Dagens utstyrspress, med årsmodeller av alle

typer ski, staver, klær og skisko gjør at det stilles enda større krav til deltakerne om å investere i feltet gjennom økonomiske goder. Samtidig som det også kreves årlige medlemskontingenter og rennavgifter for å konkurrere. Videre omhandler den *kulturelle kapitalformen* utdanning (eksamenspapirer, vitnemål etc.), samt kunsten å mestre kulturelle koder som finnes i samfunnet (ibid). Denne kapitalformen kan av den grunn gi makt gjennom innpass til attraktive arbeidsplasser, politikk og tilgang til høytstående sosiale miljøer. Kulturell kapital vil i motsetning til økonomisk kapital være mer objektivt forankret (bøker og teorier), men også kroppslig gjennom habitus (Aakvåg, 2008). Dette har også med tiden blitt ansett som viktig hos langrennsløpere. Ulike bøker skrevet av meritede personer fra skimiljøet blir gitt ut hvert år, og disse kann bidra med utvidet kunnskap for den enkelte utøveren. Da spesielt inn mot treningslære, restitusjon mellom treningsøkter eller kostholdsplaner. En annen kapitaltype hos Bourdieu er *sosial kapital*, som i all hovedsak baserer seg på hvilken sosial tilhørighet du besitter avhengig av hvilket miljø man er tilknyttet (Järvinen, 2007). Det kan føre med seg innpass i nettverk eller grupper basert på familie, venner, bekjente eller kollegaer.

I tillegg opererer Bourdieu med en fjerde form for kapital, *symbolsk kapital*. Symbolsk kapital er en overordnet kapitalform som de tre nevnte kapitaltypene transformeres til så lenge de aksepteres innenfor den sosiale arenaen (Wilken, 2008). Den symbolske kapitalen kan sies å være en grunnstruktur i fordelingen av rang og innflytelse. Sett opp i mot Birken kan for eksempel diplomer, merker og sluttider være symbolsk kapital, og som gir uttrykk for både fysisk- og kulturell kapital hos deltakeren.

3.5.1 Fysisk kapital

Bourdieu anser ikke kroppen som en egen kapitaltype, men som en del av den tre-delte kulturelle kapitalen. Her velger han å definere den «legitime» kroppen, samt bruken av den legitime kroppen. For Bourdieu er kroppen en uferdig enhet som utvikler seg i sosialt samspill, og som en faktor for opprettholdelse av de sosiale ulikhetene i samfunnet. Med det mener han de ulike måtene kroppen har blitt brukt som en salgsvare i moderne samfunn, som for eksempel tilegnelse av status og som et symbol for å tilegne seg ulike ressurser (Shilling, 2003). Det er med utgangspunkt i Bourdieus grunnleggende tanker om den legitime kroppen Chris Shilling videreutviklet en egen kapitaltype som tar for seg sammenhengen mellom kropp og feltet, kalt *fysisk kapital*.

Selv om Bourdieu ikke direkte beskriver fysisk kapital, er det tydelig at Shilling er inspirert av Bourdieus begrep om den «legitime» kroppen i sin utarbeidelse av kapitaltypen.

En hovedforskjell er at Shilling velger å forholde seg til kroppen separat fra den kulturelle kapitalen. Som han skriver: «*The production of physical capital refers to the development of bodies in ways which are recognized as possessing value in social fields*» (Shilling, 2003, s. 111).

Hvis jeg ser på dette i sammenheng med Birkenutøvernes deltagelse på langrennsfeltet, er det tydelig at utholdenhet, god styrke i overkropp, psyke og teknikk er kvalifikasjoner en må besitte for å kunne lykkes i Birkebeinerrennet. En langrennsutøver med for eksempel dårlig teknikk eller dårlig styrke i overarmene vil ha vanskeligheter med å lykkes på langrennsfeltet. Dermed kan ikke utøvere bare kjøpe de dyreste skiene og få de beste skismørerene til å ordne skiene sine. De må også inneha de fysiske forutsetningene for å lykkes. Av den grunn er det helt avgjørende for å oppnå en god tid i Birken, at utøverne gjennom trening klarer å tilegne seg de ulike verdiene langrennsfeltet/Birkebeinerrennet stiller krav til.

I tillegg til de nevnte faktorene som er gjeldende for fysisk kapital, vil den også kunne konverteres og komme til uttrykk gjennom andre kapitalformer. For eksempel vil et merke i Birken, eller et diplom for å ha klart å komme under den magiske «3-timern» være et synlig bevis for både kulturell- og symbolsk kapital. Samtidig er deltakerne på langrennsfeltet inneforstått med at utøvere som går under tre timer i Birkebeinerrennet, er avhengig av å være godt trente langrennsutøvere. Den fysiske kapitalen kan derfor på lik linje med andre kapitalformer gi økt status på langrennsfeltet, men også andre felt.

3.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg tatt for meg sentrale begreper fra Pierre Bourdieu og sett på hvordan objektive strukturer kan påvirke menneskers væremåte. Samtidig viser Bourdieus modell over det sosiale rom hvordan de sosiale agentene investerer i et felt for at denne tilværelsen skal være meningsfull for dem. Det er innad i disse feltene at ulike "maktkamper" definerer hva som til en hver tid skal være gjeldende kapital, samt hvilken av deltakerne som skal inneha dominerende posisjoner og hvem som blir

dominert. De ulike feltene består også av sin egen feltspesifikk logikk, omtalt av Bourdieu som doxa. Samtidig har hvert felt en grunnleggende lov, nomos. Gjennom nomos gir det de sosiale agentene en form for virkelighetsforståelse, og det er gjennom nomos at deltakerne deltakelse på eksempelvis langrennsfeltet, meningsfull. Videre gjør detagerne feltets nomos om til sitt eget, illusio, som indikerer at de tar spillet og spillets regler på alvor. I forhold til langrennsfeltet viser det at utøvere må ta utstyr, trening og kosthold på alvor for at de vil fortsette å delta i de interne maktkampene.

Når det gjelder habitusbegrepet omtales dette som «embodied». Altså kroppslige strukturer som påvirker oss gjennom den livslange sosialiseringprosessen. Det kan derfor være gjennom den kroppsliggjorte habitusen at langrennsfeltets krav og praksis oppfattes. Dermed vil en deltakelse på dette feltet forme langrennsutøveres habitus – som igjen påvirker valgene de tar (Slette-meås, 2005). Jeg har også tatt for meg kapitalbegrepets betydning i felt generelt, og langrennsfeltet spesielt. I tillegg til kapitalformene som har blitt skildret hos Bourdieu, har langrennsfeltet en egen kapitalform som viser den prestasjonsmessige evnen kroppen har, og hvordan den kan komme til uttrykk gjennom andre kapitaltyper. Dette har jeg forklart gjennom fysisk kapital.

4. Metode

Generelt sett dreier metode seg om ulike fremgangsmåter for å skaffe seg informasjon, og et hjelpemiddel til å beskrive virkeligheten. Tranøy (1986) beskriver metode slik: «*Svært vidt definert er metode en fremgangsmåte for å komme fram til ny kunnskap.*» (Halvorsen, 2008, s. 21) Litt snevare definert vil metode omhandle «*A procedure for producing propositions that can be justified and which therefore count as scientific knowledge*» (Vallgård & Koch, 2008, s. 46).

Valg av metode i en samfunnsvitenskapelig sammenheng baserer seg i hovedsak på to ulike tilnærminger, avhengig av hva slags informasjon, eller data forskeren er interessert i å innhente. Disse metodene er kjent som kvalitative (mykdata)- og kvantitative forskningsmetoder (harddata). «*Mens kvantitative data opererer med tall og størrelser, opererer kvalitative data med meninger. Meninger er formidlet i hovedsak via språk og handlinger*» (Dey, 1993, s. 10). I et historisk perspektiv strides de lærde om hvilken metode som anses som riktig å benytte i forskningssammenheng, og hvilken metode som innhenter best mulig data fra undersøkelsen. Alikevel er det problematisk å rangere den ene metoden over den andre. I bunn og grunn er hensikten både i kvalitative og kvantitative metoder å samle inn informasjon om et bestemt problemområde eller problemstilling. Så selv om de metodiske tilnærmingene rent funksjonelt er forskjellige, er valg av metode avhengig av hvilke spørsmål det ønskes svar på. Av den grunn vil en god undersøkelse være basert på metoder og teori som er best egnet til å belyse den aktuelle problemstillingen (Jacobsen, 2005).

4.1 Valg av metode

Kvantitative forskningsmetoder fokuserer på variabler relativt uavhengig av den samfunnsmessige konteksten, mens kvalitative tilnærminger omhandler prosesser som tolkes i lys av den kontekst de inngår i. I kvalitativ forskning er formålet å innhentede beskrivelser av enkeltindividers livsverden, da spesielt med blick på tolkninger av meningen med fenomenet som er beskrevet. I tillegg til at kvalitative metoder er assosiert med nær kontakt mellom forsker og de som studeres (Kvale, 2001). I tråd med oppgavens problemstilling ønsker jeg gjennom mine undersøkelser av Birken-deltakere å forstå og belyse hvilke verdier og synspunkter disse utøverne legger til grunn for deltagelse i Birkebeinerrennet. Samt hvordan deres valg i forhold til utstyr, trening og

kosthold kan være påvirket av deres totale livssituasjon. For å ha mulighet til å danne meg et inntrykk av utvalget og deres perspektiver, vil det være vesentlig å etablere en nær kontakt. Derav anses den kvalitative tilnærmingen som best egnet for min undersøkelse.

Innenfor kvalitative metoder eksisterer det ulike tilnærminger. Både observasjon, intervju og dokumentanalyse er alle mye brukt i kvalitative undersøkelser.

Hvilken/hvilke metoder som bør anvendes er avhengig av hva slags data det er ønskelig å innhente (Thagaard, 2009). For min del vil det være vesentlig å få vite hvilke følelser og opplevelser informantene har i forhold til sin Birkendeltagelse, og hvordan det har påvirkning på dem, og dette oppnås best gjennom et kvalitativt intervju.

I tillegg er også kvalitative forskningsmetoder karakterisert ved å være forutsetningsløs. Med det menes at problemstilling og de metodiske tilnærmingene kan endres underveis i forskningsprosessen, avhengig av hvilken informasjon som kommer frem gjennom studiene (Halvorsen, 2008). Det betyr ikke at fokuset på oppgaven skal endres totalt, men at temaer i intervjuguiden kan legges til, eller nye forskningsmetoder kan utprøves. Dette er også et godt argument for å benytte seg av kvalitativ forskning i mitt tilfelle. Årsaken er at jeg på forhånd av intervjusekvensen ikke kan forutse hvilke erfaringer og tanker intervjupersonene velger å fortelle om. Blir det tatt opp nye interessante temaer underveis kan det være hensiktsmessig fra min side å være fleksibel, samt gjøre justeringer fra intervju til intervju, for å sitte igjen med størst mulig informasjon.

4.1.1 Det kvalitative intervjuet

Det råder liten tvil om at intervju i har en fremtredende posisjon i dagens kultur. I idrettssammenheng anvendes metoden både i TV og andre media for å fremstille nyheter. I forskningssammenheng deles kvalitative intervjuundersøkelser inn i to hovedgrupper; individuelle- og gruppeintervju. Steinar Kvale påpeker at forskjellene mellom de ulike tilnærmingene kan sies å være at i gruppeintervju ønsker man å diskutere forskjellige emner i et fellesskap, og frembringe de spontane og følelsesladde uttalelsene omkring et tema. Individuelle intervju på den andre siden søker faktabasert kunnskap, meninger og holdninger, eller livshistorier hver av intervjupersonene kan fortelle (Kvale, 2001).

Videre blir det individuelle intervjuet delt inn i tre underkategorier, ut ifra dets struktur og oppsett. Den første ytterligheten kjennetegnes av lite struktur og utspilles mer som en samtale mellom forsker og de som studeres. Spesielt for denne metoden er at bare enkelte hovedtema er bestemt på forhånd, men at intervjuet åpner for innvendinger fra de som intervjues på nye temaer som diskuteres (Thagaard, 2009). Den andre tilnærmingen er et strukturert intervju. Ulikt fra et ustrukturert intervju, har forskeren på forhånd utarbeidet spørsmålene, der rekkefølgen på spørsmålene og gangen i intervjuene er fastsatt. Den tredje, som er anvendt i denne oppgaven er det delvis strukturerte intervjuet. Metoden kjennetegnes ved at temaene er fastsatt på forhånd, men rekkefølgen bestemmes ut ifra hva intervjupersonen svarer på spørsmålene. Samtidig er forskeren åpen for at nye temaer kan dukke opp underveis (ibid).

Begrunnelsen for mitt valg baserer seg på at jeg har valgt ut bestemte temaer jeg ønsker svar på, i tillegg til at jeg har utarbeidet aktuelle spørsmål under hvert tema. Temaene springer ut av problemstillingene i oppgaven og omhandler intervjupersonenes egne erfaringer og holdninger til kosthold, trening og utstyr. Samtidig er jeg åpen for at nye og spennende temaer kan fremkomme under et intervju, som kan være interessant å høre mer om som en del av den helhetlige forståelsen av Birken-fenomenet. Det er også viktig å nevne at jeg ikke har fastsatt en bestemt rekkefølge for temaene i intervjuet, for å kunne være fleksibel i forhold til hvordan intervjupersonene responderer (Halvorsen, 2008; Jacobsen, 2005). En annen klar fordel med denne tilnærmingen er åpenhet. Til forskjell fra en mer strukturert tilnærming, vil intervjuet være mer samtalepreget, men med en hensikt og struktur. Ved å stille åpne spørsmål vil ikke intervjupersonene føle seg «tvunget» til å svare det forskeren ønsker, men heller komme med sin personlige mening. Et godt gjennomført intervju karakteriseres ved at intervjueren spør om konkrete meninger og erfaringer, og at intervjupersonens beskrivelser følges opp ved å oppmuntre ham eller henne til å fortelle om sine reaksjoner og synspunkter (Thagaard, 2009).

4.2 Utvalget

Som nevnt tidligere er deltakere i Birken min utvalgsenhet. I tillegg til å ha gjennomført skal alle også ha klart merket. At utvalget må ha klart merket begrunnes med at de da antas å ha et vesentlig fokus på trening, kosthold og utstyr, samtidig som at intervjupersonene vil være mer like hverandre prestasjonsmessig. Det er også satt en

aldersbegrensning til intervjupersonene, 35-45 år. Bakgrunnen for dette, er et ønske om å intervju deltakere som er ferdig utdannet, har jobbet noen år og som vil ha økonomiske muligheter til å investere i tid, utstyr og trening for å gå fort i Birken. For å ivareta de nevnte kriteriene, anser jeg *strategiske utvalg* som hensiktsmessig for min studie. Med det menes at de velges ut ifra de egenskaper og kvalifikasjoner som betraktes som strategiske for problemstillingen, samt oppgavens teoretiske forankring (Thagaard, 2009).

Siden Birkebeinerrennet AS er underlagt taushetsplikt og av den grunn ikke har mulighet til å oppgi personopplysninger om sine deltakere, valgte jeg å kontakte personer med tilknytning til ulike turrennermiljøer. Gjennom min kontaktperson i «Birkenmiljøet» og hans kontaktnett kom jeg i kontakt med potensielle intervjupersoner. Det resulterte i åtte Birkebeinerutøvere som var interessert i å delta i studien, derav halvparten fra Osloområdet og halvparten fra Akershus. Siden Birken er for alle som ønsker å delta uavhengig om du tilhører en skiklubb, en bedrift eller deltar som privatperson, kunne jeg tenke meg å inkludere utøvere fra både idrettslag og bedrifter, for å få bredde i utvalget.

4.3 Gjennomføring av intervjuene

Som jeg skrev i starten på oppgaven har jeg de siste årene fått være delaktig i ulike støtte-apparat, både i Birkenarrangementet og Vasaloppet. Det er med bakgrunn i disse erfaringene og observasjonene jeg har valgt ut tema for intervjuene. Før intervjuene ble gjennomført, utarbeidet jeg en intervjuguide med hovedtemaer for samtalen (vedlegg 1). Under hvert tema utformet jeg ekstra spørsmål jeg ønsket å få svar på. Spørsmålene var formet på en slik måte at intervjupersonene ikke skulle ha mulighet til å respondere med «ja» eller «nei», men gi dem mulighet til mer utførlige utredninger og refleksjoner over temaene det blir spurt om (Thagaard, 2009).

Jeg valgte å foreta to prøveintervju i forkant av studien. Mest for å få kjennskap til det å være intervjuer, og erfare hvordan mine spørsmål fungerte i praksis. Jeg valgte personer som har interesse for ski og trening, med tanke på tilbakemelding på hva som var bra og hva som ikke fungerte helt. Etter prøveintervjuene valgte jeg blant annet å gjøre om noen av spørsmålene i intervjuguiden, da svarene jeg fikk var noe tvetydige og korte. I tillegg la jeg til noen delspørsmål, som for eksempel «kan du utdype det litt nærmere?»

og «hva mener du med det?» der intervjupersonene uttrykte seg knapt. Jeg benyttet båndopptaker ved prøveintervjuene for at jeg skulle bli «kjent» med utstyret. Alt for å minske muligheten for feil i selve studien.

Intervjuene med de seks første ble gjennomført i oktober 2012, mens de to resterende ble gjennomført i januar 2013. Alle intervjupersonene stod fritt til å velge hvor de ønsket å foreta intervjuet. Noen reiste jeg hjem til, mens andre valgte av jobbmessige grunner å bli intervjuet på arbeidsplassen. Hos de som ønsket å gjennomføre intervjuene i sitt eget hjem, uttrykte jeg et ønske om å få sitte i et rom alene med personene. Da reduserte jeg mulighetene for at andre familiemedlemmer kunne ha innvirkning på svarene som ble gitt, noe som kan ha en negativ effekt på hva og hvor mye intervjupersonene er villig til å svare på spørsmålene (Halvorsen, 2008). En annen faktor var at intervjuet ikke skulle bli avbrutt mens vi pratet sammen, eller at deltakerne mistet fokuset underveis i samtalen. Selv om jeg benyttet båndopptaker, valgte jeg å ta notater underveis. Hvis jeg følte at noen av svarene ble korte, noterte jeg og spurte på nytt på slutten av intervjuet. Siden kommunikasjon kan være mer enn verbal, valgte jeg å notere kroppsspråk underveis, fordi dette kan være med på å uttrykke meninger og tanker. Varigheten på intervjuene varierte veldig, fra over en time til 38 minutter. I gjennomsnitt varte de fleste i 45 minutter.

En annen faktor jeg var bevisst på underveis var å gi positive tilbakemeldinger. Dette blir omtalt som *prober*. Probene kan komme til uttrykk gjennom korte bevegelser eller respons fra meg som intervjuer. Eksempelvis «ja», «mhm» eller bekræftende nikk. Både for å vise interesse, men også et synlig bevis til de jeg pratet med om at det er ønskelig med mer utfyllende informasjon (Thagaard, 2009).

Selv om at jeg anser anvendbarheten i forhold til kvalitative intervjuer som god i min studie, var jeg bevisst på eventuelle feilkilder som kunne oppstå underveis i intervjusekvensen. At den kvalitative tilnærmingen medfører et så nært forhold mellom forsker og de som forskes på, kan egenskaper som kjønn, alder, rase, klær, utseende og oppførsel være avgjørende for hvordan personene responderer på spørsmålene (Halvorsen, 2008). Jeg var spesielt bevisst på å være nøytral underveis, slik at jeg som forsker ikke kunne påvirke svarene som ble gitt. At jeg som intervjuer forholdt meg nøytral anså jeg som viktig i mine undersøkelser fordi problemområdet er et svært

aktuelt tema i media og hos turløpere. På lik linje med andre turløp-interesserte har også jeg gjort meg opp en mening rundt Birken, utstyr og trening, og siden jeg kjente flere av intervjupersonene fra før var det viktig at jeg ikke påvirket de underveis.

4.4 Bearbeiding av datamaterialet

En strukturert og grundig bearbeiding av det innhentede datamaterialet er avgjørende for hvor god kvaliteten på resultatene blir. For å kunne ha mulighet til å analysere dataene raskest mulig, satte jeg av tid mellom hvert intervju til transkribering. Siden både Thagaard (2009), Kvale (2001) og Halvorsen (2008) synes å være samstemte i at god konsentrasjon underveis i transkriberingsprosessen er avgjørende for godt resultat, valgte jeg å transkribere dagen etter at intervjuene ble gjennomført. Mest for å bevare nærheten til intervjuene, men også på grunn av at jeg da utelukkende kunne forholde meg til et intervju av gangen. Her trakk jeg frem notatene jeg hadde gjort underveis i intervjuet og skrev inn disse sammen med svaret. Det ga meg muligheten til å reflektere litt mellom hvert intervju. Hva gikk bra/dårlig? Kunne jeg ha omformulert noen spørsmål som hadde korte svar? Fikk jeg svar som var relevante for problemstillingen? Alle refleksjonene følte jeg var positivt med på å «løfte» og prege de andre intervjuene.

Båndopptakene var av høy kvalitet, alle intervjupersonene pratet tydelig og forståelig, samtidig som at lyden var god, noe som lettet transkriberingen. Under analysen av intervjuene valgte jeg benytte meg av to ulike strategier for å få ut informasjonen på en oversiktlig og strukturert måte. Den første besto i å dele inn dataene i kategorier. Kategorisering innebærer at vi deler materialet inn i kategorier, og hver kategori inneholder enheter som handler om det samme temaet (Thagaard, 2009). Som en forsikring på at jeg fikk med all informasjonen valgte jeg å benytte meg av ulike farger til å markere med i intervjuene. En for hver kategori. I tillegg valgte jeg også å notere ned stikkord i margene. Det kunne være underkategorier eller spesielle synspunkter intervjupersonen tok opp som fattet min interesse.

Videre ble informasjonen plassert inn i ulike tekstdokument på datamaskinen, ut ifra tema/fargen på kategoriseringen. Her ble dataene på nytt analysert og delt inn i sub- eller underkategorier. For eksempel var Birken en egen overordnet kategori, som ble delt inn i fire underkategorier; deltagelse i Birken, bakgrunn for deltagelse, hva betyr Birken og målsetning. Fordelen ved å analysere på denne måten var at jeg på en

oversiktlig måte kunne se hva hver enkelt mente om de forskjellige temaene, og som gjorde at jeg enkelt kunne finne likheter og forskjeller i svarene til intervjupersonene.

Dog synes jeg denne måten å analysere på ikke bare var problemfri. Siden jeg kun hadde tatt ut de delene av svarene som passet med kategoriene, følte jeg mye av konteksten rundt svaret ble utelatt. Det var tidvis problematisk å se helheten ved bare å se på kategoriene. Jeg valgte derfor å notere sidetall i utskriften der jeg hadde funnet de ulike sitatene, slik at jeg enkelt kunne finne dem igjen i de originale intervjuene. Det førte til at det ble mye frem og tilbake mellom intervjuene og kategoriene, men til gjengjeld ga det meg en bedre helhetsforståelse.

4.5 Reliabilitet og validitet

For at forskning skal kunne fremstå og vurderes som troverdig, er det i metodelitteraturen spesielt to krav som stilles: *validitet* og *reliabilitet*. Kravet til reliabilitet kan knyttes til spørsmålet om studien er blitt utført på en tillitsvekkende måte. Selve begrepet reliabilitet refererer til spørsmålet om de aktuelle metodene som er brukt, kan benyttes av en annen forsker og komme frem til de samme resultatene (Thagaard, 2009). Selv om reliabilitet, eller pålitelighet er mest brukt i kvantitativ forskning, er metodekravet mye anvendt i forskning generelt, da med andre betegnelser (Golafshani, 2003). Imidlertid viser det seg å være problematisk i kvalitative undersøkelser. Siden et kvalitativt forskningsopplegg har som formål å skape forståelse, fremfor å forklare det som studeres, kan kravet til reliabilitet i tradisjonell forstand være missvisende. Årsaken er at to personer som foretar et intervju av samme person ikke vil få identisk datamateriale.

På bakgrunn av det som påpekes i artikkelen «*Understandig Reliability and Validity in Qualitative Research*» mener Healy & Perry (2000) at reliabilitet må bedømmes ut i fra andre premisser. Her nevnes begrepene nøytralitet, troverdighet, pålitelighet gjennom «sikkerhet» og anvendbarhet som gjeldende faktorer.

I gjennomføringen av intervjuene hadde jeg spesielt fokus på nøytralitet, samtidig som spørsmålene ikke skulle være ledende for deltakerne. Årsaken var at jeg kjente noen av intervjupersonene fra før. På svar som «ja, du veit jo hvordan det er du» valgte jeg å komme med oppfølgingsspørsmål der de måtte utdype sine svar. Mest for at de skulle

forklare svarene sine sånn at jeg hadde mulighet til å anvende det i oppgaven. I forskningssammenheng har imidlertid ledende spørsmål både fordeler og ulemper. På den ene siden kan intervjupersonene føle seg tvunget til å svare det jeg ønsker å finne ut, og uttrykke noe de ikke mener. På den andre siden kan ledende spørsmål i oppfølgingen av et svar som poengterer det intervjupersonen sier, styrke reliabiliteten.

Det neste aspektet som styrker reliabiliteten av datainnsamlingen er oppgavens troverdighet. Siden alle som deltok i studien godkjente at intervjuet ble tatt opp på båndopptaker, valgte jeg å benytte meg av det. Hensikten var at jeg skulle få svarene så nøyaktige og upåvirkelige som mulig, samtidig som jeg kunne fokusere på hva intervjupersonene fortalte, fremfor å notere. Ved utelukkende bruk av notater, vil mengden av data automatisk reduseres. Samtidig som at forskeren står valgfritt til å notere det som er ønskelig for oppgaven (Thagaard, 2009). En siste faktor som kan påvirke reliabiliteten i kvalitative undersøkelser er transkripsjonen. Som nevnt før hadde lydfilene fra båndopptakeren god kvalitet, slik at jeg greit kunne høre det som ble sagt og skrive ned ordrett det intervjupersonene fortalte. Etter at jeg var ferdig med å skrive, hørte jeg på båndet på nytt, slik at eventuelle feil i teksten kunne rettes opp.

Når det gjelder validiteten i kvalitative undersøkelser er den av større betydning, fordi det handler om gyldigheten av tolkningene forskeren kommer frem til. Dette kan vurderes ut ifra om resultatene representerer den virkeligheten vi har studert (Silverman, 2006). Gjennom velbegrunnet valg av teori til oppgavens problemstillinger, styrkes validiteten. Forskerens valg i forhold til utforming av intervjuguide, relevante intervjupersoner, transkribering og analyse vil også være avgjørende for validiteten. Vedrørende intervjuguide, og for så vidt intervjuene vil det være vesentlig at de inneholder spørsmål av relevans til problemstillingen og problemområdene i studien. Enkelt fortalt vil det si at du på en konkret måte spør om det du ønsker å undersøke, og at tema er i forhold problemstillingene.

I min studie mener jeg de ulike stegene for god validitet har blitt fulgt. Jeg har til en hver tid vært bevisst på valg av innsamlingsmetode og fremgangsmåte i anskaffelsen av mine data. Når det gjelder transkripsjonen av materialet påpeker Kvale (1997) at transkripsjon med en språkkelig stil vil reise spørsmål om gyldigheten av dataene fra muntlig til skriftlig form. Jeg valgte å notere ned ordrett det intervjupersonene svarte på

spørsmålene, slik at gyldigheten til sitatene jeg velger å anvende senere i oppgaven vil være bevart. I den avsluttende analyseprosessen valgte jeg som tidligere omtalt å benytte ulike tema/fargekoder med subkategorier. Da for å forsikre meg om at all relevant datamateriale ble tatt med.

4.6 Etiske utfordringer

I boken «*Systematikk og Innlevelse*» påpeker Tove Thagaard at «*Den nære kontakten forskeren etablerer med informanten, medfører en rekke etiske utfordringer*» (Thagaard, 2009, s. 14). Som det kommer til uttrykk hos Halvorsen (2008) er det flere profesjoner som har utarbeidet retningslinjer for forskning. At jeg i min studie har valgt å inhente informasjon gjennom kvalitative intervju, resulterer i en nær relasjon mellom forsker og de det forskes på. I samsvar med den nevnte forfatteren har jeg i denne studien valgt å forholde meg til retningslinjene som er utarbeidet av Den Nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Undersøkelsens design var på forhånd av intervjuene meldt inn til NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) (vedlegg 2), sammen med informasjonsskriv og intervjuguiden.

Før intervjusekvensen utarbeidet jeg, og sendte ut et informasjonsskriv med en beskrivelse av prosjektet, gangen i intervjuene, prosjektets hensikt og hvilke type informasjon jeg ønsket svar på. Det ble også innhentet, som NESH (2009) beskriver, en fritt informert samtykkeerklæring fra hver av intervjupersonene. Her ble det angitt hva resultatene skulle benyttes til, at deltakernes anonymitet vil bli ivaretatt i den endelige besvarelsen, og påpekt at deltakelsen var frivillig og at intervjupersonene til en hver tid kunne trekke seg. «*De utforskede skal opplyses om sin rett til når som helst å avbryte sin deltakelse i prosjektet uten at det får konsekvenser for dem*» (Halvorsen, 2008, s. 252). På grunn av at intervjuene vil inneholde direkte identifiserbar personalia om intervjupersonene, stilles det krav til konfidensialitet ved oppbevaring. Mitt datamateriale har under hele forskningsprosessen vært oppbevart i egne dokument. For å ivareta deltakernes anonymitet valgte jeg å ikke føre inn personalia i det transkriberte intervjuet, men markere intervjuet med nummer. Nummeret på intervjuet og navnene på personene hadde jeg i eget dokument. Dette fordi jeg som forsker må forhindre at personlige opplysninger, og informasjon som kan skade enkeltpersoner, kommer frem (NESH, 2009). Selv om jeg har oppgitt at Birken er utgangspunkt for studien vil det derfor ikke være mulig å identifisere intervjupersonene.

5. Fra de første stavgangene

For at leseren skal kunne danne seg et bilde av hva slags personer jeg har valgt å forske på i denne studien, vil jeg gi en beskrivelse av disse før jeg presenterer og drøfter resultatene. Med tanke på å ivareta deres anonymitet, vil jeg ikke presentere intervjupersonene individuelt, men samlet under kategoriene; utdanning/yrke, familie og idrettslig bakgrunn. Her vil jeg også komme inn på utøvernes forhold til å drive med idrett, og da spesielt langrenn. Hensikten med en slik beskrivelse er å få frem visse karakteristika ved utøverne, og i tillegg skildre hvordan utøvernes forhold til langrenn har vært fra barndommen og frem til der de er i dag.

5.1 Litt om utvalget

I forhold til utdanning har alle fullført videregående skolegang. Fem av deltakerne har enten påbegynt eller fullført en yrkesutdanning innenfor helsefag, service eller økonomi. To valgte å starte rett i jobb etter videregående og har utover dette ingen videre utdanning, mens en person har tatt jobberelaterte kurs. Flesteparten har i dag et stillesittende yrke med kontorarbeid.

Når det gjelder familiesituasjon er fem gift, tre er single. Det er kun to som ikke har barn. De resterende seks har barn i aldersgruppen fem måneder til 22 år, der hovedandelen ligger fra 10-20 år.

På spørsmål om deltakernes idrettslige bakgrunn, viser resultatene at alle fra barndomsårene har vært aktive i ulike typer idrett. Syv av intervjupersonene har sparket fotball aktivt frem til ungdomsalder, tre har drevet med håndball, og to av disse fortsatte aktivt med håndball på et relativt høyt nivå. To personer har en bakgrunn som orienteringsløpere, to fra friidrett og en fra innebandy. Alle intervjupersonene sykler, enten organisert i sykkelklubber eller uorganisert som en del av den fastlagte treningen.

Det kommer også frem at seks av de åtte har hatt et opphold fra organisert idrett i ungdomsårene. Årsaken var at flesteparten fikk andre interesser enn idretten, mens to av personene ikke følte treningen ga de resultatene de ønsket. En person sa at oppholdet skyltes at han hadde blitt lei av å trene.

5.2 En langrennsbiografi

Etter et søk i årets startlister for Birkebeinerrennet, virker det for meg som om ingen av intervjupersonene er nybegynnere i skisporet. De siste årene har Birken-utøverne blitt «seedet» etter tidligere prestasjoner. Det vil si at eliteutøverne starter først, deretter følger «seedet gruppe» nummer 1,2,3 osv. Den tradisjonelle klasseinndelingen ut ifra alder, er byttet ut med inndeling etter prestasjon. Derfor vil både tiden fra fjorårets Birkebeinerrenn, samt det beste resultatet fra andre kvalifiserte turrenn, bestemme hvilken pulje utøverne starter i. Med unntak av to personer som startet i pulje fem og seks, var de resterende oppført i de tre første puljene.

I likhet med mange andre idretter, er langrenn en sammensatt idrett. Ikke bare stilles det krav til utholdenhet og styrke, du må også ha god teknikk for å lykkes i langrennssporet. Balanse og koordinasjon i forhold til riktig tyngdeoverføring, skikkelig press mot underlaget og et god fraspark, er faktorer som skiller de beste fra de nest beste. At langrenn i motsetning til løping og sykling stiller så høye krav til utøvernes motoriske evner, gjør at det er vesentlig å starte tidlig med å gå på ski. Helst før den motoriske gullalderen, som for de fleste tidfestes i 10-12 års alderen (Aukland, 2007). La oss derfor gå tilbake i tid og se på hvordan intervjupersonenes forhold til langrenn har vært fra barndommen.

De fleste forteller om en aktiv barndom, der alle startet å gå langrenn allerede som unge. Hvor mye de satset og hvor hardt de trente viste seg å være noe varierende, men alle gikk på ski på fritiden, og flesteparten deltok i lokale skikaruseller. På spørsmål om hvilke personer som introduserte dem for langrenn, oppgir alle at foreldrene hadde størst betydning for langrennsdeltagelsen. Som dette sitatet illustrerer, peker også noen på en langrennstradisjon i familien.

Jeg har drevet med idrett hele livet jeg. Fra jeg var født. Jeg kommer fra en idrettsfamilie. Min bestefar var gammel birkebeiner. Fattern (...) har også gått en del birkebeinerrenn. Så helt fra vi var små så ble vi dratt med ut på skøytebanen og ut på skiturer i skog og mark. Så vi har fått det fra barndommen av da.

Som vi ser er foreldrene og deres interesse i å ta med barna på skiturer i skog og mark beskrivende for denne personen, og for resultatene i helhet. Dette samsvarer med forskning på sosialisering til idrett, som viser at personers relasjoner fra barndommen av, spesielt den nærmeste familien (mor, far, søsken) er med på å påvirke menneskers sosialiseringssprosess og for deres deltagelse i idrett. Disse personene blir blant mange omtalt som signifikante andre (Coakley, 2009; Peterson & Franzen, 2004; Sisjord, 1993).

Betydningen av sosialisering er også vist i studien «*Hvorfor ble de beste best?*» (Breivik & Gilberg, 1999). Formålet med studien var å forske på daværende toppidrettsstjerner, og gå tilbake og se på hva de gjorde/ikke gjorde i barne- og ungdomsårene for å lykkes innenfor idrett. Det som er verdt å merke seg, og som er aktuelt for min oppgave, er at barn med aktive og idrettsinteresserte foreldre har større sannsynlighet for å starte med idrett, enn andre.

Den videre utviklingen blant studiens deltakerne følger ulike spor. Selv om utvalget er lite, er det en tydelig forskjell mellom de to gruppene. I sum kjennetegnes de fra Akershus ved en lengre langrennsdeltagelse gjennom oppveksten. Av resultatene kommer det frem at alle disse har satset aktivt på langrenn frem til junioralder. Blant utøverne fortsatte én frem til midten av 20-årene. I forhold til deltagelse i konkurranser svarer alle at de deltok i lokale- og regionale renn, mens halvparten også har deltatt på nasjonalt nivå som juniorløpere. Hos personene i den andre gruppen er det kun en person som gikk aktivt langrenn frem til ungdomsalder. De andre hadde sluttet allerede i barneårene, eller i starten av ten-årene til fordel for andre idretter. Som en av dem sa: «*Jeg gikk ikke aktivt på ski i mange år selv. Det var mer i gutteårene. Eller så var det orientering og håndball som var min idrett*»

Med referanse til Bourdieu (1995) er det tydelig at intervjupersonene har utviklet en langrenns habitus, noen mer tydelig enn andre. Spesielt for de fra Akershus har satsingen på langrenn over flere år preget deres valg og prioriteringer i barne- og ungdomsårene. De investerte i tid gjennom ulike treningsformer, de tilegnet seg kunnskap om smøring og smøreforhold, og reiste rundt på skirenn.

Alt for å prøve å bli en så komplett og god skiløper som mulig. Frem til 18-20 års alderen finner utøverne tydeligvis denne tilværelsen meningsfull.

Så skjer det noe, som gjør at de slutter. På spørsmål om hvorfor svarte de fleste at de ble lei av å gå langrenn, mens en person oppga manglende organisert tilbud som avgjørende for hvorfor han ikke lenger ønsket å satse aktivt. Samtidig kommer det frem at alle intervjupersonene i den perioden ønsket å prioritere andre ting. Siden de gode resultatene i skisporet etter hvert uteble, syntes to personer at det ble viktigere å delta på sosiale aktiviteter. De to andre mente overgangen til full jobb og samtidig satse fullt som langrennsutøvere tok for mye tid. Dette samsvarer med forskning på frafall i idrett blant unge som viser at dette er en sammensatt prosess, påvirket av mange forhold: manglende tilbud, andre interesser (familie, venner, jobb, flytting) og sosial bakgrunn (kjønn, alder, utdanning) og ikke minst hvordan man lykkes (Coakley, 2009; Seippel, 2005; Sisjord, 1993).

På spørsmål om deltagelse i Birken viste resultatene at flesteparten som godt voksne. Blant deltakerne fra Akershusgruppen deltok en person et par ganger mens han enda var aktiv (18-19 år), og hadde deretter et lengre opphold. En person deltok en gang som 20-åring, men startet ikke å gå regelmessig før i slutten av tyveårene. De to andre fikk sin første opptreden i rennet i midten av 20-årene, og har siden fortsatt. Årsaken til at de ønsket å delta i rennet, viser seg å være variert. For flesteparten var den lange distansen i Birken, kontra de kortere distansene man konkurrerer på som juniorløpere, en avgjørende faktor. Noen peker også på den interne konkurransen som rådet innenfor treningsgruppen, der alle likte å utfordre hverandre fysisk. Samtidig nevner en person at det å igjen være en del av et skimiljø ga mersmak til å delta i Birken.

En tydelig forskjell i resultatene, er at de fleste intervjupersonene fra Oslo-området ikke har like lang tradisjon med å delta i Birken på ski. For to av utøverne er det først de siste fire-fem årene at de har trent aktivt langrenn og deltatt i Birkebeinerrennet. Hos en av dem var det fokuset på fysisk aktivitet på arbeidsplassen som førte til den første turen over fjellet. En annen svarte at han, som en del av å gjennomføre «trippelen» (sykkel, løping, ski), startet å trene på ski.

Historien er noe annerledes for de resterende to. De har begge, fra starten på 2000-tallet, over 10 fullførte birkebeinerrenn. I tillegg har en av dem også deltatt tre ganger på midten av 90-tallet. Dem syntes begge at Birken i seg selv var en spennende utfordring og begge trekker frem at det er en «Birkebeiner-tradisjon» innad i familien.

6. Den store finalen

I dette kapitlet vil jeg fokusere på intervjupersonenes deltagelse i Birkebeinerrennet. Først og fremst på spørsmål om hva Birken betyr for dem, hvilke målsetninger de har, og hvilke aspekter de verdsetter ved å delta. Jeg vil besvare oppgavens første problemstilling:

Hva betyr Birkebeinerrennet for deltakerne?

Hvert år stiller drøyt 15.000 deltakere til start på Rena med ett mål for øyet, Birkebeineren skistadion i Lillehammer. For mange handler det bare om å gjennomføre, men for flestparten er Birken årets store høydepunkt. TV og media er til stede, verdenscupen i langløp skal avgjøres, og mosjonistene skal få vist hva måneder med trening og forberedelser har resultert i. Med bakgrunn i data-analysen er det flere aspekter som synes å ha særlig stor betydning for deltagelsen. Disse er 1) tid og plassering, deretter 2) det sosiale aspektet og som et tredje punkt 3) har forberedelsene før rennet stor betydning. Jeg finner derfor det naturlig å drøfte det tredje punktet i denne sammenhengen og ikke som en del av forberedelsen gjennom hele sesongen.

6.1 Det er ikke bare for turen...

Selv om alle deltar i ulike turrenn i løpet av sesongen, er det noe spesielt med Birkebeinerrennet. Slik det kommer frem i disse to sitatene, er det tydelig at Birken er vinterens store høydepunkt: *«Vi kaller det jo finalen. Det er det du har litt fokus mot. Jeg har nok prøvd å avdramatisere det litt selv, men det er på en måte det du trener mot og bygger opp form mot.»* En annen svarte, *«Det er liksom finalen, hvor du optimaliserer alt».*

Her ser man hvilken betydning det er for utøverne å prestere i Birken. Begge peker på at dette er finalen på langrennsesongen. Som en av dem sier, har han forsøkt å avdramatisere det ovenfor seg selv. Allikevel har han gjennom trening og andre turrenn, bygget opp formen spesifikt mot dette rennet. Dette er også tilfellet for den andre utøveren, som *optimaliserer* formen inn mot denne begivenheten. Man får et inntrykk av alvoret som eksisterer i Birken, fremfor de andre turrennene. Gjennom hele

vintersesongen, på hver trening, hver konkurranse, ligger Birken i bakhodet på utøverne. En annen faktor som synes å ha innvirkning på deltagelsen, er hvordan Birkebeinerrennet gir dem mulighet til å konkurrere mot flere av de beste turløperne i sin aldersklasse. På spørsmål om hvorfor det er viktig å delta i Birken, svarte en av intervjupersonene at «altså Birken har jo blitt NM på en måte». Det faktum at et turrenn som Birkebeinerrennet blir likestilt med NM, sier en del om hvilke personer som deltar, og betydningen av prestasjon i rennet generelt. For mange langrennsløpere er NM den konkurransen, hvertfall på et nasjonalt nivå, som er tilknyttet størst prestisje blant utøverne. At de beste junior-, senior-, og landslagsutøverne konkurrerer mot hverandre, gir en indikasjon på hvor gode de selv er.

En annen av intervjupersonene svarte på samme spørsmål at han synes det er viktig å delta på bakgrunn av at Birken er et fokus «blant folk», «Det er det alle prater om seinere, og det er der alle er med.» Sitatet tyder på at Birken, i hans miljø er et stort samtaletema. I forhold til de andre turrennene som avholdes i løpet av vintersesongen virker det som om Birken gir en form for sosial annerkjennelse blant likesinnede. Ved å referere til *alle*, mener han sannsynligvis personene han trener sammen med, og andre i hans referansegruppe. Med andre ord, de som er i Birkenmiljøet. Gjennom sin deltakelse i Birkebeinerrennet viser han ovenfor andre utenforstående at han er en del av Birkengruppa. For han er dette «det gode lag». Med referanse til Bourdieu (1995), kan dette betraktes som en sosial distinksjon i forhold til de andre utenfor. De som ikke går turrenn, Birken, eller langrenn. Samtidig kan det gi en indikasjon på deres plassering i det sosiale rom. Selv om man ikke nødvendigvis kan si at alle de i Birkengruppa er plassert akkurat likt, har de allikevel en del til felles. De har alle Birkebeinerrennet som en del av livsstilen, og visse fellestrekk i det vi kan kalle en langrennshabitus.

Viktigheten av å gjøre det bra i Birken, vises også gjennom utøvernes målsettinger. For uten om å bare gjennomføre og føle at de har hatt en fin tur over fjellet, er det også andre faktorer som har betydning for deltakelsen. Rent prestasjonsmessig gir utøverne uttrykk for ulike holdninger. Én peker på at det å klare merket er hans målsetting, men utover det er han ikke bevisst på hverken plassering, eller resultatet i klassen. Resten av utvalget betrakter merket som en selvfølge, og har derfor mer prestasjons- og resultatmessige målsettinger.

Det er særlig sluttiden som flesteparten av intervjupersonene stadig prøver å forbedre, slik dette sitatet illustrerer: «*Det er jo hele tiden tida jeg jakter på for min egen del. Da er det ikke resultatet i klassen eller merket, for det tar jeg jo. Det er tida, og jobbe mot drømmegrensa.*» En annen av intervjupersonene fortalte:

Det er mest tida. Tenker ikke så mye på plassering i klassen, selv om kanskje det sier mer enn tida. Det er kanskje det med å perse og gå på en god tid. (...) Det er ikke bare for turen. Det er også for å gå fort.

Her ser vi at intervjupersonene i hovedsak fokuserer på hvilken tid de kommer i mål på. De er ikke opptatt av plasseringen de får i gruppen, eller i rennet totalt. Det er tydelig at Birken ikke bare er for turen i seg selv, men også for å gå fortest mulig på ski, og samtidig sette egne rekorder. Som en av dem sier, så har han et ønske om å nå drømmegrensa. Hva han legger i drømmegrensa kommer frem senere i intervjuet, der han forteller om å gå under «3-timer'n». I seg selv er dette en veldig høy ambisjon, tatt i betraktning at vinneren og de beste eliteutøverne, under optimale forhold, går Birken på rundt 2.30. Flere av utøverne har ganske like ambisjoner, og i tillegg til at målsettingen isolert sett sier en del om deres fysiske forutsetninger, kan det også se ut som om 3-timer'n har en symbolsk verdi. En av deltakerne svarte som følger, «*(...) På rommet på hytta så har jeg to diplomer, og det er de som er under 3 timer da. Det er de som telles.*»

Symbolsk kapital er, som jeg beskrev i teorien, en overordnet kapitalform som de andre kapitaltypene transformeres til så lenge de blir akseptert innenfor feltet (Wilken, 2008). Bourdieu hevder at den symbolske kapitalen er selve grunnstrukturen i fordelingen av rang og innflytelse. Som vi leser av sitatet over, har intervjupersonen hengt opp de to diplomene fra da han fullførte Birken på under tre timer. Diplomene har for han en symbolsk verdi, ved at de inneholder navn, sluttid og hvor vidt han har klart merket eller ikke. De er derfor også et uttrykk for personens fysiske kapital. En «allminnelig» person som ikke har noe forhold til Birkebeinerrennet, vil ikke ha noe særlig forståelse av hvilken verdi et slikt diplom på veggen har, men for andre Birkebeinere uttrykker diplomene en stor prestasjon. Mest fordi de forstår hvor god man må være for å i det hele tatt ha mulighet til å gå Birken på under tre timer. Vi kan trekke en parallell til jegere, som ofte stopper ut og henger opp elghoder eller annet storvilt de har skutt.

For dem, og for andre jegere som ser elghodet, sier det en del om jegerens ferdigheter, men for andre personer har ikke slike trofeer nevneverdig betydning.

Selv om flertallet av intervjupersonene har et mål om å forbedre tiden fra tidligere år, viser data-analysen at noen av utøverne fokuserer mer på resultatet og plasseringen sin i forhold til konkurrentene, slik dette sitatet viser:

Ja, altså på rennet kan du ikke være så opptatt av tid. For du kan gå et kjempeløp også gå på 3:20, og året etter kan du gå dårlig på 2:55. Du ser gjerne mer på dem du pleier å ligge rundt på resultatlistene. Det er da du veit om du har gått bra eller ikke.

Sammenlignet med han som snakker om å komme under drømmegrensa, har denne intervjupersonen en målsetting om å gjøre det best mulig plasseringsmessig. Som han sier, så er det vanskelig å tenke spesielt på tiden når du deltar i Birkebeinerrennet. For han gir resultatlistene og plasseringen til konkurrentene en større indikasjon på hvor god, eller dårlig, prestasjonen har vært. Etter å ha vært til stede flere år på rad, kan jeg lett forstå hva han mener. Ta for eksempel utgangspunkt i de to siste årene. I 2012 var det et strålende og stabilt vær, minusgrader og minimalt med vind på snaufjellet. Fra arrangørens side ble det meldt om et superraskt føre. Dette gjenspeilte også resultatlistene. Anders Aukland satte ny løyperekord, med tiden 2.21.34, og flere av mosjonistene forbedret sluttiden sin betraktelig fra tidligere år. I 2013 var det helt motsatt. Selv om det var kaldt, så var vindstyrken betraktelig større over fjellet, samtidig som at det snødde jevnt hele dagen. Etter målgang i Lillehammer var det flere av utøverne jeg snakket med som påpekte hvor vanskelig det var å gå forbi konkurrentene på grunn av nysnøen mellom skisporene. Forholdene alene førte derfor til at vinnertiden i både Birken og aldersklassene generelt i snitt var omtrent 20 minutter dårligere enn året før. Det å sammenligne seg med utøvere man vet ligger rundt seg på resultatlistene, vil derfor gi en bedre indikasjon på hvor vidt prestasjonen din er bedre eller dårligere fra tidligere år.

Når det er sagt, viser resultatene at selv om flertallet av deltakerne har tiden som viktigste målsetting, er alle opptatt av å sjekke resultatlistene ved målgang. Som en av dem sier så er plasseringen «*liksom prikken over i-en*». Dette synes også å være tilfellet

for de andre utøverne, som sier at de bruker mye av tiden etter Birken på å studere og analysere resultatlistene, slik det kommer frem her: *«hehe, ja det er analyse det og. Ehh, men jeg blir ikke sur da om en annen har slått meg. Da er jeg glad på dems vegne»*. En annen gir en mer detaljert beskrivelse, som tyder på at han går nøye gjennom de ulike delene av løypa, *«Det er alltid en del etter rennet at du kikker på resultatlistene og sammenligner, og du ser på mellomtider og hvor gikk han bra og hvor gikk jeg bra»*.

Begge sitatene sier noe om at resultatene er viktige, og dette er beskrivende for utvalget i helhet. Alle oppgir at en stor del av Birken er å studere resultatlistene etter målgang på Lillehammer. Selv for intervjupersonene som har tiden som målsetting, finner også de resultatlistene interessante. Men hvilken funksjon har egentlig resultatlistene? Og, hvorfor er det viktig å sjekke dem etter konkurransene? For å ta resultatlistene først, inneholder de en del informasjon rundt hver deltaker. De kan lese av sin egen tid, konkurrentenes tid, hvor langt de er etter vinneren og hvilken plassering de fikk i aldersklassen, og i rennet totalt. Samtidig har arrangøren satt ut flere stasjoner underveis i rennet for registrering av mellomtider; på Skramstadsetra, Kvarstad og Sjusjøen. Dette viser hvordan arrangøren legger til rette for analyse av ditt eget løp. Det at resultatlistene inneholder ulike fakta om rennet, viser hvorfor det er så viktig for utøverne å sjekke dem etter målgang.

Som det kommer frem av sitatene, bruker disse intervjupersonene resultatlistene til både å analysere sitt eget løp, og sammenligne seg med andre. Den ene snakker også om mellomtidene. For han vil mellomtidene gi en indikasjon på hvor han gikk bra og hvor han eventuelt kunne gjort det bedre. Hvor kunne han tatt inn mer tid, og hvordan lå han an plasseringsmessig? Samtidig har flesteparten av intervjupersonene et ønske om å enten forbedre sin maksimaltid fra tidligere, eller komme under «3-timer'n». At Birken-arrangøren publiserer mellomtidene på resultatlistene, sier noe om at tiden er viktig i dette løpet, og på langrennsfeltet generelt. I sum kan resultatlistene derfor tilføre en del interessant informasjon i forhold til neste års deltagelse, som deltakerne kan benytte for å legge opp løpet.

Ser vi dette i relasjon til Bourdieu (1995), gjenspeiler dette maktkampen som eksisterer på de ulike feltene. For at et felt skal kunne eksistere, og være reelt, må det utspilles en kamp om de sosiale posisjoneringene. Disse birkebeinerne tar del i denne maktkampen,

gjennom å delta i konkurranser, og sette seg tidsmessige og plasseringsmessige målsettinger. Tilsvarende funn kom frem i Slette-meås (2005) sin avhandling «*Sosialisert til å konkurrere*» som viste at nomoset, hos yngre langrennsutøvere er resultater og plassering. Jo bedre resultater og plasseringer du kan vise til, desto sterkere vil du stå i feltet. Dette gjelder også for Birkebeinere, selv om de driver med langrenn på et mosjonistnivå, så rangerer resultatlistene i Birken utøverne ut i fra prestasjon (tid og plassering). Dermed vil tiden og plasseringen fra rennet gjenspeile de relative posisjoneringene på langrennsfeltet. Det er derfor viktig for intervjupersonene å sjekke resultatene etter målgang, og gjennom deres forståelse av langrennsnomoset analyserer de sin egen prestasjon og sammenligner seg med andre utøvere.

6.2 Birken som sosial møteplass?

Som vi har sett, velger intervjupersonene å delta i Birken av flere årsaker. De liker å konkurrere, og gjennom Birken får de mulighet til å konkurrere mot de aller beste mosjonistløperne. Som en del av langrennsfeltets nomos, sammenligner de seg med konkurrentene ut ifra plassering og tid. For utøverne er Birken vinterens største høydepunkt. Med utgangspunkt i resultatene, har også det sosiale stor betydning for hvorfor de velger å delta i akkurat Birkebeinerrennet. Et interessant funn er at intervjupersonene representerer to ulike kategorier; de som drar samlet med resten av treningskompisene og folk de kjenner, kontra de som reiser alene. Intervjupersonene fra Akershus pratet mye om en felles busstur for alle Birkebeinerne fra lokalmiljøet. Jeg ble derfor interessert i å høre mer om hva dette innebar. En av utøverne beskrev det på følgende måte:

Nei, det er veldig artig. Det blir arrangert en felles bussreise opp og ned. Med folk fra lokalmiljøet og som er tilknyttet skiklubben. Eh, det er mange av de du trener med. Så det blir gjerne mye skravling på turen oppover. Noen er nervøse, noen lurere på hva du skal smøre med. Prate om hva som skal skje egentlig. Hva folk forventer av turen. Spise og forberede oss på bussen oppover (...) Det kan godt hende at jeg hadde fortsatt med Vasaloppet om det hadde vært det samme sosiale rundt det. Der var det ikke mange fra [klubbens navn] som var med, så da blei det mer å reise med andre du ikke kjenner så godt. Så du mister litt av den biten, og det er en viktig del av birkebeinern. Både det sosiale før og etter.

Det er tydelig at intervjupersonen verdsetter det sosiale både før og etter Birken vel så mye som det rent prestasjonsmessige. På bussen treffer de gamle kjente og treningskamerater med felles interesser. Som han sier, så bruker de tiden på bussen til å prate med hverandre om hva som skal skje, og utveksle meninger og erfaringer vedrørende smøretips, smøreforhold og utstyr. For både han, og de andre intervjupersonene fra samme området, er bussturen en viktig tradisjon som tar vekk litt av alvoret som venter dem på Rena. Er bussen dermed avgjørende for deres deltakelse? Eller kommer det sosiale i tillegg til prestasjonsmålene? Ut ifra resultatene kan det se ut som at bussturen for de fire intervjupersonene er viktig for hvor vidt de velger å delta eller ikke. Som en av dem sier: *«det er litt av den delen som gjør at du er med på det faktisk. Det handler ikke bare om å stå på startstreken og beinfly fortrest mulig over det fjellet»*. Bussturen viser seg å skape en trivselsfaktor blant intervjupersonene, og selv om at det sosiale ikke er avgjørende for at de velger å delta år etter år, så handler Birken ikke utelukkende om å slå med sin egen og konkurrentenes tid, eller bli blant de 100 beste i sin aldersklasse. Det er like viktig å ta del i den «Birkepukka» og den sosiale sammenligningen som eksisterer blant utøverne. Både i forhold til fellesskapet på trening og på bussen, men som før vist også den interne konkurransen underveis i rennet. For dem er det tydelig at den sosiale kapitalen verdsettes høyt.

I boken *An Invitation to Reflexive Sociology* beskrives sosial kapital som, «... the sum of the resources, actual or virtual, that accrue to an individual or a group by virtue of possessing a durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition.» (Bourdieu & Wacquant, 1992, s. 119). Kort fortalt, mener Bourdieu at den sosiale kapitalen karakteriserer det nettverket av gjensidig bekjentskap og anerkjennelse hos en enkeltperson, eller en gruppe. For intervjupersonene anses ikke de andre i Birken-nettverket utelukkende som konkurrenter som skal slås, men også som en del av det gledesfylte fellesskapet blant turløperne. Denne interaksjonen blant deltakere i en sosial gruppering, er noe Bourdieu også beskriver i samme bok, der han henviser til sine tidligere studier og forklarer hvordan ulike kapitalformer og symbolsk makt er avgjørende for konstrueringen av en gruppe (Bourdieu, 1985 I: Bourdieu & Wacquant, 1992). Selv om Bourdieu's studie er koblet opp mot næringsliv, så kan den benyttes til å forstå betydning av tilhørighet i en gruppe. For alle disse utøverne gjenspeiler Birken med busstur og det sosial før og etter rennet den lokaltilhørigheten de finner i «turrenngruppa». Selv om rennet isolert sett er

blodig alvor, og utøverne er inneforstått med at de må ha en høy fysisk kapital for å få innpass, skal det også være sosialt. For flere av utøverne har de kjent hverandre fra barndommen, trent sammen på fritiden og konkurrert sammen i en årrekke.

En av årsakene til at den sosiale kapitalen verdsettes så høyt kan sees i sammenheng med alderen. Det er viktig å påpeke at ingen av disse utøverne har ambisjoner om å bruke resultatene de oppnår i turrenn til å satse aktivt som langrennsløpere. Turrenn er for dem bare en fritidsinteresse. Sett i forhold til Slette-meås (2005) sine yngre langrennsutøvere, som enda har et mål om å bli best mulig, verdsettes ikke den sosiale kapitalen i like stor grad som hos utøverne i min studie. For disse handler turrenn mye om å ivareta vennskapet og kontakten innad i gjengen. Dette samsvarer med Rønnings undersøkelse blant de som hadde fullført Birkebeinerrennet i 2010 (Rønning, 2010). Resultatene av studien er omfattende, men vedrørende det sosiale aspektet viser resultatene at 46,4% av deltakerne oppgir det sosiale som en stor motivasjonsfaktor ved Birkebeinerrennet.

Verdsettelsen av den sosiale kapitalen er ikke like tydelig hos intervjupersonene fra Osloområdet. Jeg vil presentere noen sitater som illustrerer dette:

Nei, på selve rennet så har det vel variert litt... Noen ganger har vi reist et par stykker oppover, og andre ganger så har jeg bare kjørt opp og ned igjen. Så det har ikke vært de store sosiale greiene rundt selve rennet.

Som vi kan lese av sitatet, er ikke det sosiale rundt Birken av betydning for utøverens deltagelse. Som han sier, reiser han som oftest opp og ned igjen. Enten alene, eller med to-tre andre. I forhold til de andre intervjupersonene, kan personen karakteriseres mer som en enslig svale. Årsaken til at han velger å prioritere vekk det sosiale, kommer frem senere i intervjuet:

Det har jo litt med logistikken der å gjøre. I og med at vi starter på et sted og starter på forskjellige tider, også har du jo at du skal gå i mål et annet sted. (...) Men det har litt med at en har noen små og, at man da skal bruke minst mulig tid på det egentlig.

Som det fremgår er både logistikken ved at utøverne må gå fra et sted til et annet, fremfor start/mål på samme sted, og familiesituasjonen direkte årsaker til at han ønsker å bruke minst mulig tid på Birken. Samtidig er et resultat av inndelingen etter «seeding», som han sier, at de starter på ulike tidspunkt. For han er det da naturlig å dra opp alene, fremfor å dra sammen med mange andre. En annen uttrykker det på en annerledes måte: *«Jeg driver nok ikke med birken nå på grunn av det sosiale. Håndballen var mye mer sosialt. Garderobekultur og alt det greiene der. Nå er det mer for treningens skyld»* For disse intervjupersonene er det tydelig at de ikke deltar i Birkebeinerrennet på grunn av det sosiale. Ut fra sitatet er det interessant å se hvordan intervjupersonen verdsatte det sosiale ved håndballen, men ikke ved Birken. Vi snakker her om to ulike idrettskontekster. For han var håndball mer sosialt, gjennom garderobekultur, felles bussturer til kamper og trolig var det også flere av hans venner som drev med håndball. Birken blir mer et «event» for å teste seg selv mot andre konkurrenter, og gjøre det best mulig.

En tenkelig årsak til at disse to gruppene prioriterer ulikt før- og etter Birken, kan ses i sammenheng med deres langrennshabitus og gruppetilhørighet. Hos intervjupersonene fra Akershus, har de fra barndommen av gått aktivt langrenn gjennom en skiklubb. De har vært på treningssamlinger, reist rundt på skirenn og vært en treningsgruppe. At de også skal holde sammen og reise med andre treningskompiser når de skal delta i Birkebeinerrennet, er derfor ganske innlysende. Den andre intervjugruppen har ikke samme historikken med langrenn. Selv om de har blitt introdusert for langrenn som unge, kan de ikke se tilbake på samme langrennskarriere. De startet å gå aktivt igjen som voksne, og grunnen til at «drivkraften» for flere av dem er konkurransene i seg selv, mer enn det sosiale, er fordi den sosiale kapitalen sannsynligvis er mer knyttet til et annet idrettsfelt enn langrenn.

6.3 «Seeding» og smørning

For å nå sine målsettinger både i forhold til tid, resultater og plassering, har utøverne et ekstra fokus på forberedelsene. Data-analysen viser at det særlig dreier seg om to forhold. Det ene er detaljene i forhold til kosthold og utstyr dagene før Birken, det andre er alle turrennene gjennom sesongen. Det er viktig å poengtere at jeg vil se bort fra det rent treningsmessige i dette kapitlet, da det presenteres senere i oppgaven.

Forberedelsene til rennet starter for flesteparten i utvalget allerede uka før. Spesielt i forhold til preparering av ski og matinntak, slik det kommer frem her:

Det er å gjøre klart ski og sånt. Smøre opp. Prøve å spise litt mer ved hvert måltid de siste to-tre dagene før. For å bygge opp litt. Siste kvelden her så er det siste finishen på ski. (...) det er kjedelig om du skal tape på tilfeldighetene. Jeg synes det.

Som intervjupersonen gir uttrykk for, skal det ikke stå på tilfeldighetene. Det brukes ekstra tid på skismørning, og de lader opp mer i forkant. Spesielt i forhold til skiene, velger intervjupersonen å gjøre klar disse i god tid før konkurransedagen, slik at de skal ha tilstrekkelig med både festesmørning og glider. Dette er også tilfelle for resten av de jeg har intervjuet, hvor ski og smørning er en viktig del av forberedelsene. I tillegg viser sitatet over et større fokus på kostholdet, og det å spise mer til hvert måltid. Det er med andre ord viktig å bygge opp kroppen. Her beskriver intervjupersonene imidlertid ulike fremgangsmåter. Noen har erfaring med å trene knallhardt og tømme kroppen helt, for så å bygge den opp igjen med de «riktige» næringsstoffene. Andre spiser ris, pasta og fisk for å fylle opp energilagrene frem mot konkurransen. Som en del av forberedelsene, går også flere til innkjøp av «Ringer-drink». Drikken, som ofte blir brukt blant eliteutøvere, er omtrent like konsentrert som intravenøs væske. Dette er et kjent fenomen blant turløpere. For utøverne tilfører den kroppen mange av de viktigste næringsstoffene de har bruk for i løpet av en lang konkurranse, samtidig som at den fyller opp elektrolyttlagrene. En av utøverne sier også at han har en tradisjon med å dra opp på Skramstadsetra dagen før, «ja, jeg har et fast rituale for Birken. Jeg reiser alltid opp på Skramstadsetra fredagen før, tester ski, finner ut hvilke ski jeg skal gå på. Også henter jeg startnummeret og drar hjem».

Begge sitatene over viser hvor mye utøverne satser for å nå sine målsettinger i Birkebeinerrennet. Det er tydelig at de forberedelsene som blir gjort de siste dagene før Birken, samsvarer med hva Bourdieu & Wacquant (1993) betrakter som ulike investeringer for å ta del i spillet. At utøverne tar Birkenspillet og investeringene på alvor, kommer til uttrykk gjennom illusio. Järvinen (2007) beskriver videre at illusio omhandler den troen deltakerne har på spillet, og gjennom illusio glemmer man at det er et spill. Som et resultat av utøvernes prestasjons- og tidsmessige målsettinger, starter

«Birkenspillet» allerede uken i forveien. Skal de klare sine personlige mål, er de avhengig av å ta investeringene seriøst. Gjør de ikke det, vil de heller ikke ha mulighet til å klare å gå på under tre timer, eller bli blant de 50 beste i sin aldersgruppe. Med andre ord er de klar over konsekvensen. For dem er Birken det ene målet for sesongen, og de vil derfor ikke risikere å ha dårlig glid, bakglatte ski, eller gå næringstom underveis i løpet.

Som en del av investeringen i Birkenspillet og som del av det å være turløper, velger alle intervjupersonene å delta i ulike turrenn i løpet av vintersesongen. Både nasjonalt og internasjonalt. Selv om hovedfokuset er Birken, har de fortsatt gleden av å konkurrere. Holmenkollen skimaraton, Trysil skimaraton og Budorrennet er turrenn som flere av utøverne synes er attraktive, samtidig har halvparten også deltatt i Vasaloppet i Sverige og Marcialonga i Italia. Størsteparten av utvalget har også de siste årene valgt å delta i lokale turrenn som arrangeres i nærområdet. Til forskjell fra Birken, hvor tiden og plasseringen har stor betydning, deltar de nå mer for opplevelsen og Rennets skyld: *«Jeg har kommet litt dit jeg. At de små lokale turrennene er faktisk innmari hyggelig å gå. (...) Du starter på samme sted som du kommer i mål. Og flott trasé. Det synes jeg er hyggelig»*

Her får vi et inntrykk av at intervjupersonen synes løypetraséen, og omgivelsene underveis i rennet har stor betydning for hvorfor han deltar. Det er mer for turen, og gleden av å gå fine skirenn som nå verdsettes. Samtidig er logistikken, med tanke på påmelding og hvor det avholdes, avgjørende for deltagelsen i de andre turrennene, slik dette sitatet viser:

Det blir veldig variabelt hva jeg er med på. De siste årene har det blitt litt at du tar det etter hvert som det passer og har lyst til. Ja, finne en torsdag og om de går i helga så reiser du til noe lokalt og går det. Enkelt og greit egentlig.

Ved hjelp av Bourdieu (1995) har jeg tidligere diskutert hvordan resultater og plassering kan anses som langrennsfeltets grunnleggende lov, nomos. Allikevel viser sitatene at konkurranser, og det å delta i ulike turrenn i løpet av skisesongen også er en viktig del av det å være turløper. Som sitatet over illustrerer, trenger ikke disse være blant de mest kjente og populære, men helst i nærmiljøet. Det kan derfor se ut som at det også

eksisterer et annet nomos på langrennfeltet, som omhandler den enigheten utøverne seg i mellom om at konkurranse er viktig for turløpere. Igjen kan jeg trekke inn Slette-meås (2005) sin undersøkelse på yngre langrennsutøvere, der også han viser til lignende funn. Selv om det var NM som var hovedmålet for dem, valgte de å delta i andre «mindre viktige» renn tidligere i sesongen. Både som en oppladning til NM, men også fordi de hadde en glede av å konkurrere på ski. Det samme er tilfellet hos deltakerne i denne studien. De velger også gjennom sin forståelse av å være langrennsutøver å delta i flere turrenn før Birken. Til forskjell fra Birken og fokuset på tiden, deltar de nå på grunn av den indre motivasjonen. De er opptatt av fine løyper og skispor, samtidig som at rennet holdes i nærmiljøet.

En annen årsak til at de velger å delta på flere turrenn i løpet av sesongen, mener jeg kan ses i sammenheng med deres Birkendeltakelse. For å vite hvilken form de er i, og hvordan de står i forhold til de målene som er satt for Birkebeinerrennet, kan en deltagelse i andre turrenn gi dem en indikasjon. Dette bekrefter også en av intervjupersonene, som svarer at *«de turrennene jeg har gått før det [Birken], det har vært.. ja, ei trening for å kunne gå fortere når Birken kommer»*. Det kan se ut som om turrennene tidligere på sesongen har en dobbelt betydning. Som han sier så har de andre turrennene vært en trening for å gå fortere i Birken. Han bruker altså de andre turrennene til å bygge opp formen, og for å sjekke hvordan kroppen responderer på distansen. De andre turrennene betraktes mer som «test-renn» der de ikke er så påpasselige med smørning, hvilken type ski, eller hvordan oppladningen har vært dagene i forveien. Er de andre turrennene av den grunn betydningsløse? Selv om resultatene fra intervjuene indikerer at de har liten verdi, mener jeg det er viktig å se det fra en annen synsvinkel.

Et kjennetegn ved flere av de turrennene som utøverne deltar i, er at de er «seed-ingrenn» til Birkebeiner'n. Siden flere av utøverne har et ønske om å fortsatt starte i de fremste startpuljene, er de nødt til å kunne vise til gode nok resultater. Som det kommer frem av Birkebeiner AS sine hjemmesider, beregnes ikke startpuljene utelukket fra tidligere Birkendeltakelser. De tar også utgangspunkt i den beste tiden fra andre seedingrenn. Et resultat av det stigende deltakerantallet, er at kampen om de beste posisjoneringene også blir tilspisset. Av den grunn kan det tenkes at utøverne velger å gå flere turrenn for å sikre seg en plass i de fremste puljene. Dette innebærer flere

fordeler med tanke på å nå sine målsettinger. For det første slipper de å gå forbi så mange utøvere underveis i rennet, eller gå i kø i oppoverbakkene. Det koster krefter å skifte spor mange ganger, og det koster enda mer å stake forbi utøvere utenfor løypetraseén. Ved å starte tidlig får utøverne lagt opp løpet sitt på en helt annen måte. De får gått mer på sine egne premisser, og kan fokusere mer på hvordan de selv går fremfor alle andre. En annen betydningsfull faktor som kan ha innvirkning på sluttiden, er løypene. Siden 15.000 deltakere skal gå den samme distansen, er det ganske åpenlyst at jo seinere du starter, jo dårligere blir løypene. Selv om dette har blitt betydelig forbedret de siste årene, er løypeforholdene bedre for Anders Aukland og de andre i elitepuljen, enn for de med startnummer i pulje 30. Så selv om en utenforstående person ikke forstår hvorfor de skal gå så mange renn i løpet av vinteren, er det gjennom deres forståelse av hva det kjempes om i Birken at de også velger å delta i andre turrenn.

Denne tendensen, ved å benytte andre turrenn som en oppladning frem mot Birken, har også fått noe spalteplass i media de siste årene. På DN Aktiv sine hjemmesider, intervjuet journalist Lars- Erik Nygaard (2011) flere arrangører av turrenn-/ritt om nettopp dette temaet. Raskt oppsummert, forteller de hvordan overgangen fra et vanlig mosjonistrenn, og til å være et «seedingrenn» til Birken hadde signifikant betydning for deltakerantallet. Flere av arrangementene fikk både en dobling, og tredobling av deltakerantallet. Samtidig kommer det også frem hvordan turrenn på under 40km (minimumskrav for å karakteriseres som seedingrenn, satt av Birkebeinerrennet) sliter med å få deltakere til sine renn. Selv om løypetraseen er flott og forholdene gode, registreres en nedgang i antall påmeldte.

7. Trening, utstyr og kosthold

I denne delen vil jeg besvare den andre problemstillingen:

Hvilke prioriteringer gjør utøverne i forhold til trening, utstyr og kosthold?

Det betyr at jeg vil fokusere på utøvernes livsstil, og drøfte data som illustrerer hvordan deres prioriteringer i forhold til trening, utstyr og kosthold er farget av intervjupersonenes totale livssituasjon. Med bakgrunn i dataanalysen, vil det være mest hensiktsmessig å dele inn kapitlet etter problemstillingens tre hovedtemaer. På det første temaet som omhandler trening ønsker jeg å få et innblikk i hvordan trening blir prioritert i hverdagen, og hvorfor de velger å prioritere som de gjør. Jeg vil også komme inn på hva som er motivasjonen ved treningen og utøvernes forhold til å trene alene, kontra i en gruppe. I andre del vil jeg se nærmere på utøvernes forhold til utstyret, spesielt deres syn på, og bruk av ski og smørning. For eksempel forskjellen mellom årets og fjorårets skityper og ny pulversmørning kontra den «tradisjonelle» blåswixen. Eksisterer det et utstyrsjag innad i treningsmiljøet? Og eventuelt hvordan påvirker det intervjupersonene? Til slutt vil jeg se på hvordan utøverne forholdet seg til kostholdet. Er det farget av deres målsettinger i Birken, eller spiser de det som faller dem «naturlig»?

7.1 «Det eneste som mangler er startnummeret...»

Som et naturlig resultat av deres målsettinger i Birken, er trening en viktig del av intervjupersonenes hverdag. Antall økter og timer er noe varierende, avhengig av årstiden og hvor vidt de skal delta i konkurranse, eller ei. Resultatene viser at de i vinterhalvåret i snitt trener fire-fem ganger i uken, og de siste ukene før Birkebeinerrennet er det flere av utøverne som trener seks-syv ganger i uken. På spørsmål om innholdet i treningene viser resultatene visse variasjoner. Felles for dem alle er at de har innslag av rolig langkjøring, intervall og styrketrening. Noen oppgir også at de deltar jevnlig på spinningtimer. Tatt i betraktning at alle driver med langrenn på et mosjonistnivå, er treningsdosen relativ stor. Samtidig jobber alle fulltid, og med unntak av to har alle familie og barn. For å ha mulighet til å gjennomføre så mange treningsøkter i uken, er det interessant å se deres prioriteringer i sammenheng med den

totale livssituasjon. La oss derfor trekke inn noen sitater som beskriver en vanlig uke for utøverne:

Nei, jeg har to unger som skal hit og dit, og da må jeg legge opp treningen etter dem. Så jeg må legge treningsøkta når datteren min trener, eller vente og ta den etterpå. I helgene så prøver jeg å trene tidlig om morgenen, slik at jeg kan ha mer igjen av dagen. Jeg må tilpasse meg litt sånn i forhold til ungene mine.

Jeg har en jobb som er veldig bra sånn sett (...) jeg kan trene om morgenen. Vi har et fantastisk styrkerom i etasjen under. (...) Jeg kan gå tidlig og sykle innover i Nordmarka, jeg kan avspassere, ta meg ferie når jeg vil. Så det er veldig stor fleksibilitet til trening.

Felles for intervjupersonene er at begge gjør tydelige prioriteringer i hverdagen for å kunne trene så mye de selv ønsker. Som det første sitatet beskriver, har ungene førsteprioritet. På ukedagene tilpasser han derfor treningstidene ut ifra når ungene trener, og velger enten å trene samtidig som dem, eller etter at de er ferdig. I helgene står han tidlig opp om morgenen, slik at treningen ikke skal gå på bekostning av familietiden. Lignende beskrivelser kommer også frem i de andre intervjuene. Sene kveldsøkter, enten alene eller med to-tre andre i ukedagene, og tidligtrening i helgene.

Den andre intervjupersonen beskriver en jobbsituasjon med stor fleksibilitet. Som et resultat av at jobben gir han mulighet til å tilpasse arbeidstiden etter eget ønske, samtidig som at også han må følge opp unger på kveldstid, blir mesteparten av treningen i ukedagene gjennomført om morgenen, eller på dagtid. Som han senere i intervjuet også sier: «*det er kanskje en av grunnene til at jeg faktisk er på den plassen som jeg er. Jeg ser at det er veldig gunstig i forhold til det jeg driver med da*». En tydelig forskjell mellom de to «intervjugruppene» er at de fra Osloområdet har jobber med større fleksibilitet i arbeidstiden, enn de fra Akershus. Disse personene kombinerer derfor mer jobb og trening enn de i Akershusgruppen. Det virker som at treningen er mer «sydd» inn i hverdagen. Med unntak av en person, svarer alle at de styrer sin egen arbeidstid, og bruker jevnlig arbeidstiden til å trene. En av dem sier også at bedriften han arbeider for har ansatt en tidligere toppidrettsutøver som har ansvar for å tilrettelegge for trening blant de ansatte. For personene fra Akershus er det ingen som

sier at de trener i arbeidstiden. Årsaken til at de ikke trener i arbeidstiden er ulik fra person til person. To av personene som jobber i salgs/produksjonsbedrifter begrunner svaret sitt med at de trengs på jobben hele dagen, og har derfor ikke mulighet til å jobbe hjemmefra, eller styre sin egen arbeidstid. De to andre svarer at de i teorien har mulighet til å styre sin egen arbeidstid, men som alle andre i Akershusgruppen så velger de enten å trene før, eller etter jobb. Årsaken er at ingen av dem ønsker, eller har behov for å blande fritidsinteresse med arbeid. Ut ifra resultatene kan dette bety at intervjupersonene fra Osloområdet har større råderett over tiden sin i arbeidssituasjon, noe som igjen kan ha sammenheng med hva slags type yrke har. Hvor vidt dette kan ha sammenheng eller ikke er vanskelig å si noe om. Det kan også være at trening i arbeidstida er et mer utbredt og akseptert fenomen i Oslo, enn hva det er utenfor storbyene.

Men hva er årsaken til at trening har et så stort fokus i hverdagen? I sum sier både utøvernes prioriteringer og den årlige treningsmengden en del om hvor vidt de har tatt innover seg den doxa som eksisterer på langrennsfeltet. Som beskrevet tidligere, omhandler doxa den logikken som eksisterer på et felt. Skal de kunne ta del i kampen på lik linje med andre sosiale agenter, må de ta investeringene på feltet alvorlig (Järvinen, 2007). Hos langrensløpere generelt, og for mitt utvalg, kommer feltets doxa til uttrykk gjennom treningen. For dem er det naturlig å få lagt inn mest mulig trening i en presset hverdag, fordi de er inneforstått med hva det kjempes om nemlig gode prestasjoner. Samtidig er de klar over at konsekvensen ved å ikke trene, er at de heller ikke klarer sine målsettinger i Birken. Skal de ha mulighet til å oppnå gode prestasjoner, må de trene og øke den fysiske kapitalen. De må bli bedre langrennsutøvere, og for å kunne klare det viser resultatene at utøvernes treningshverdag består av forskjellige treningsopplegg. Rolig langkjøring, intervaller og styrketrening er noe alle har innslag av i treningen, samtidig som at flere deltar på spinningtimer, eller sykler. Dette samsvarer med litteratur som er skrevet om trening i forhold til langløp. For å bli en komplett langrennsutøver, må de i tillegg til å gå langrenn, også trene overkroppsstyrke. Styrke- og stabilitetstrening i mage og rygg, overarmer og skuldre er viktig (Aukland, Aukland, Aukland, 2009). Intervjupersonene har derfor i tillegg til den fysiske kapitalen, også ervervet seg kulturell kapital, gjennom kunnskap om trening. Og det er disse kapitaltypene som har gjort at trening har blitt en del av deres habitus. Dette kommer også frem i flere av intervjuene, og en av intervjupersonene fra Akershus svarte

at han ikke nødvendigvis er så opptatt av å følge med på verken nye treningsmetoder, eller lese alt av nye studier om trening, fordi:

Det er de fagbladene for det meste (Birkebeiner'n). Spesielt med styrketrening og kondisjon (...) Jeg har ikke prøvd ut så mye nytt egentlig. Jeg veit jo egentlig veldig mye om hva som virker. At du må ha en viss mengde, det holder ikke bare å løpe 4x4 intervall, og tro du skal gå fort i Birken. Selv om du har et godt O2-opptak (...) og når du går fortene så staker du mye mer, og da blir overkroppsstyrke og magemuskulatur viktig.

Som det kommer frem i sitatet leser han medlemsbladene som sendes ut i anledning Birken, men verken han, eller flesteparten av de andre intervjupersonene, er spesielt opptatt av å teste ut alt av nye treningsmetoder som det blir skrevet om i aviser og på internett. Det er tydelig at han allerede har bred kunnskap om hva som må til for å bli en god langløper, med den kulturelle kapitalen som har blitt akkumulert gjennom mange års langrennstrening og konkurranser. Han har selv funnet ut hva som fungerer og ikke fungerer. For noen av intervjupersonene fra Oslo som ikke har gått Birken like mange ganger, viser resultatene at de er mer opptatt av å holde seg oppdatert på litteratur som blir skrevet. De sier selv de følger med av egen interesse og nysgjerrighet, men siden de ikke har like lang «fartstid» som langrennsløpere, eller like mye langrennskapital som flere av de andre, kan det tenkes at dette er en bevisst strategi for å tilegne seg mer kunnskap. Samtidig tilegner Akershusgruppen seg mye kunnskap gjennom det sosiale på trening og turer. Som vi så i sitatet om «bussturen» viser det at de lærer mye av hverandre. De utveksler erfaringer, smøretips, hvilke klær som er bra å gå og hvordan de trener mest effektivt. Siden det sosiale ikke står like sterkt for Osloutvalget, er de avhengig av å tilegne seg kunnskap gjennom andre kanaler. For eksempel artikler og blader/bøker. Uansett så viser alle at de ikke bare har forstått langrennsdoxaen som gjelder for Birkebeinere, de viser også gjennom prioriteringer i forhold til trening og kunnskap rundt det, at doxaen i lys av Bourdieu (1995) er internalisert og kroppsliggjort. Med andre ord er den «tatt for gitt».

Som jeg diskuterte i forrige kapittel, er det de gode prestasjonene, merker, tid og plassering, som fremstår som en symbolsk kapital for utøverne. Ved å tilegne seg stor symbolsk kapital, vil også deres sosiale posisjon på langrennsfeltet bli forsterket.

Aukland (2007) rapporterer i studien «SPORTSIDIOTENE» lignende funn. Her viser resultatene at studiens utvalg bevisst prioriterte treningen både for å øke sin fysiske- og symbolske kapital. Dette kan også se ut til å være tilfellet for mitt utvalg. Gjennom å prioritere treningen tilegner intervjupersonene seg økt fysisk- og symbolsk kapital, som bidrar til å styrke deres posisjon i langrennsfeltet gjennom en sosial distinksjon til andre utøvere.

Som det har kommet frem tidligere i oppgaven, har motivasjonen ved Birken vært et blandingsforhold mellom tid og plassering, og det rent sosiale. Jeg vil se nærmere på en av de viktigste motivasjonsfaktorene ved treningen. En av intervjupersonene sier følgende:

Absolutt det med venner, men det jeg bruker som motivasjon er ulike treningsmål året rundt egentlig. Og uten de hadde jeg ikke kommet meg ut. Bruker Birken og Vasaloppet, og alt det sitter i bakhodet. Hvis jeg ikke kommer meg ut, så går det dårlig.

Som sitatet viser, har venner mye å si for motivasjonen. I tillegg er konkurranser en motivasjonsfaktor for å klare å opprettholde treningsmengden og lysten til å trene gjennom året. Birken og Vasaloppet «sitter i bakhodet», som en del av målsettingene for langrenns sesongen. Ut over dette viser datamaterialet varierende resultater. Noen synes det er motiverende å være ute på fine vinterdager, andre føler at treningen gjør hverdagen og den jobbsituasjonen de er i, enklere. En av dem sier som følger: «først og fremst så er det gleden av å gå på ski. Det er noe av det beste jeg gjør. Da koser jeg meg. Spesielt når det er en fin wintersdag, bra løyper og fint vær.» Det sosiale med fellestreninger blir også satt pris på av de fleste deltakerne, som en annen sier: «vi har både felles på tirsdager når vi kjører hardt, og på søndager når vi kjører langturer. Og de er det kanskje enda verre å gå glipp av». Vi ser at det kan trekkes en parallell fra det sosiale på trening, til det sosiale ved konkurranse. Disse intervjupersonene fra Akershus har, gjennom mange års satsing og konkurranse på ski, utviklet en langrennshabitus der det sosiale verdsettes. De har helt fra tenårene trent sammen som en gruppe i en skiklubb, og for dem er det naturlig at dette også forstsetter i voksen alder. Det er tydelig at Birkenfelleskapet ikke bare gjelder for konkurranser, men også på trening. Sitatet tyder på at det sosiale samværet er så innarbeidet at selv søndagstreningene er

noe de nødvendig vil gå glipp av. Fellesskapet blir et holdepunkt i hverdagen, også trener de alene utenom fellestreningene. Allikevel er det ikke alle i Akershusgruppen som setter like stor pris på fellestreningene som andre. En av dem sier følgende:

Jeg trener absolutt mest alene. Jeg trives best med å trene alene. Jeg er ikke med hver gang de gutta trener. Jeg er med når jeg har lyst til det og føler for det. (...) Når vi kommer på snø, kan de felles langturene til tider gå litt fort. Litt for fort i forhold til det opplegget jeg ønsker å kjøre. På noen av de søndagsturene.. Det eneste som mangler da er startnummeret, ellers er det et skirenn.

Som sitatet illustrerer passer ikke fellestreningene for alle. Intervjupersonen gir uttrykk for at han gjennomfører de fleste treningene alene, og er ikke med hver gang «gutta» trener sammen. Årsaken er at det ligger en konkurransedimensjon i de «rolige» langturene som ofte utvikler seg til en intern konkurranse mellom deltakerne. Det er tydelig at intervjupersonen kan føle at han kommer til kort. På den måten kan ofte fellestreningene oppleves mer som et skirenn enn en treningstur. Selv om han er med i «den store finalen» så foregår det en sosial rivalisering når to, eller flere trener sammen. Det betyr at konkurranseinstinktet ligger så latent hos alle utøverne at selv på fellestreninger foregår det en sammenligning mellom utøverne. Igjen kommer langrennsnomoset til syne gjennom at de ønsker å vise seg frem og prestere. Av den grunn er det ikke alle som finner seg til rette. For å kunne trene i forhold til det treningsopplegget som er fastsatt, velger han av og til å trene alene.

Det sosiale er ikke like fremtredende for alle i Osloutvalget, slik det også kommer frem i forhold til Birkenarrangementet. For to av utøverne verdsetter de det sosiale på trening på lik linje med de fra Akershus. Hos de resterende to viser også treningsopplegget dems at de er individualister på langrennsfeltet. En av dem uttrykker seg slik:

Altså jeg er nok litt egosentrisk for å si det sånn. (...) jeg har ikke noe utpreget behov for å trene sammen med andre. Så jeg trener ikke i noe grupper, men det hender at vi gutta som skal gå Vasaloppet går en rolig langtur av og til, men stort sett så går jeg alene.

Denne personen beskriver en instrumentell treningshverdag, hvor den sosiale kapitalen ved treningen ikke blir verdsatt på samme måte som hos de fra Akershusgruppen. Som han sier så er ikke han med i noen treningsgruppe, men går noen fellesturer med de han skal delta i Vasaloppet med. Utover det velger han å trene alene. Fokuset for han ligger på tiden treningen tar, og utbytte av den. Det som også er interessant er at denne personen også er en av de som svarte at han ikke verdsatte det sosiale ved Birken. Hva kan grunnen til at denne personen ikke verdsetter det sosiale på trening eller i konkurranse?

En av årsakene mener jeg kan ses i sammenheng med «intervjugruppenes» ulike langrennsprofil. Et fellestrekk hos utøverne fra Akershus er at de tydelig henger mer fast i en tradisjonell idrettsmodell, enn hva de fra Osloområdet gjør. I alle konkurranser representerer Akershusgruppen den lokale skiklubben, som tydelig er mer enn bare en klubb for utøverne. Den representerer både deres identitet, en lokal tilhørighet, samhold og et sosialt samvær blant langrennsgruppens deltakere. Den kapitalen og det nettverket som ligger lagret hos disse personene er ikke en del av Osloutøvernes langrennsprofil. For utenom en, så deltar resten for sin bedrift i konkurranser. Den tilhørigheten og identiteten til en langrennsklubb eksisterer derfor ikke. Så selv om alle er inneforstått med feltets nomos og akseptert det, er det forskjellig hvordan de akkumulerer og verdsetter kapitaltypene i forhold til treningen.

7.2 Utstyr

De siste årene har utstyret blant langrennsutøvere fått stadig større betydning. Produsentene kommer årlig med nye og forbedrede ski, staver og sko. Ski som er tilpasset ulike forhold, spesiallagde staver, karbonsåle på ski, og karbonsåle for skisko. Til preparering av skiene finnes uttallige typer smørning og glider. Man kan få preparert skiene etter eget ønske i butikkene, med steinsliping og varmebehandling. Alt for at man skal gå fortere på ski. Dette «utstyrshysteriet» som synes å eksistere blant turløpere og mosjonister i Norge, har de siste årene fått stor mediaoppmerksomhet. Flere av de jeg intervjuet, hadde en oppfatning om hvordan utviklingen blant turløperne har blitt den siste tiden, og en av dem svarte slik:

Det er klart det blir et utstyrsfokus. Og det kan jo helt sikkert diskuteres, men utviklingen har jo gått dit at forholdene har blitt så bra at skal det være noe som

påvirker det du utfører over fjellet der så er det gjerne utstyret. (...) men sånn for mitt vedkommende så kjøper ikke jeg ski hvert år. Og jeg har flere skipar som er potensielle til å bruke i Birken. Og det kan gjerne være eldre skipar.

Som det kommer til uttrykk i sitatet har utstyret i dagens turrenn blitt mer og mer viktig. Siden utviklingen har kommet så langt at utstyret alene kan være med på å utgjøre en stor forskjell, er det naturlig at løperne i tillegg til treningen har et ekstra fokus på utstyr. Allikevel er det ikke nødvendig å fornye skiparken hver sesong, og alle intervjuede sier at de har flere skipar som brukes i konkurranser. På spørsmål om hvorfor de ikke velger å kjøpe nytt utstyr hvert år, svarer en slik: *«nei, altså det er funksjonen da. Om det ser bra ut eller ikke spiller for så vidt ingen rolle. Det må ha en funksjon, det må gi meg noe mer, det må gjøre at jeg går fortere på ski.»* Skienes funksjon er avgjørende for om utøverne velger å gå til innkjøp av nye ski. Flere av påpeker også i intervjuet at de ikke tror den årlige utviklingen på ski er så stor at de vil gå fortere bare ved å bytte ut skiene. Det er egen innsats, og fysisk form som har betydning.

Innad i treningsmiljøene virker det heller ikke som at nytt utstyr gir status blant treningskameratene og ingen av de jeg har intervjuet er opptatt av å følge med på årets «mote». Blant flere synes det heller å være motsatt, at det er motiverende å være like god som de andre, selv med «dårligere» utstyr. En av intervjupersonene fra Osloområdet sa følgende: *«jeg gikk for øvrig på et par blåski som jeg lånte av faren min, som er godt over 30 år gamle. Og gikk i fra gutta med nye ski, så jeg synes det er mer motiverende da».* For han virker det som at det gir større status og motivasjon å slå treningskameratene med eldre utstyr. Det er ikke det nyeste og dyreste utstyret som teller, men at det kanskje heller er kapasiteten til mannen på skiene som bestemmer hvor fort det går. Utsagnet er et tegn på at han verdsetter den fysiske kapitalen fremfor den økonomiske på langrennsfeltet. Det er tydelig at han selv veit at han er god nok til å slå treningskameratene, selv på gamle ski. Samtidig formidler han også en langrennskapital gjennom de skiene. Det er både en familietradisjon, samtidig som at han poengterer at han ikke trenger nye ski for å gå fort.

Imidlertid er det flere av utøverne fra Osloområdet som forteller om personer i treningsmiljøet, eller at de har nær kjennskap til andre personer som ikke deler deres holdninger til utstyr. Flere svarer at de kjenner til andre Birkebeinere som har et større

fokus på å fornye seg på utstysfronten, og velger å bruke mye penger for å ha det nyeste. En av dem sa at «*det er ikke noe hysteri om å MÅ ha det nyeste, men det er noen som har en mer åpen lommebok enn andre*». Forklaringen kommer frem senere i intervjuet:

Inntektsnivået er jo mye høyere, altså det er godt ressursterke folk. Jeg ser jo det at innenfor de som har veldig gode ressurser så kjøpes det over en lav sko. Så det er klart at de bytter jo mye mer utstyr.

Sitatet gir uttrykk for at selv om det ikke er noe fokus på nytt utstyr, så er det flere bekjente i samme aldersgruppe som bruker mye penger på det nyeste. Årsaken er jo som han sier, at disse er ressurssterke personer med høy økonomisk kapital. Lignende funn kommer frem i Larsen's (2013) masteroppgave, «*Birkebeinerkultur i næringslivet*» basert på intervju med åtte personer i en høyprofilert kunnskapsbedrift. Et av temaene var pengebruk i forhold til utstyr, og hvor vidt utstyret ga sosial status innad i treningsmiljøet. Resultatene viste at dette gjaldt for noen miljøer, men ikke for flertallet. Allikevel var den økonomiske kapitalen blant deltakerne i disse treningsmiljøene av betydning for hvilken posisjon deltakerne hadde på feltet blant likesinnede, og ved å gå til innkjøp av det nyeste utstyret kunne det bli avgjørende for hvor vidt de klarte å opprettholde sin status i næringslivets idrettsfelt, eller ei.

Som vi har sett har holdningen til å fornye utstyret økonomisk sett vært nøktern hos mitt utvalg. Når det kommer til smørning viser resultatene ingen betydelig forskjell mellom de to «gruppene», men alle vektla pris versus kvalitet. Jeg vil presentere et sitat som er illustrerende for utvalget:

På glidproduktene så bruker jeg det nye. Hvis du starter med en LF-glider, så en HF-glider, pulver og gjerne topping etter det. Når det gjelder festesmørning så er det egentlig det gamle. Bruker blå extra som jeg gikk på da jeg var 10 år gammel. (...) Så det går litt på hva du er vant med og er trygg på, men på glider så er det det nye som gjelder. Det er så mye bedre.

Av sitatet kan vi lese at han på glidproduktene forholder seg mye til det nyeste på markedet. Det betyr nødvendigvis ikke at dette er det dyreste, for som flere sier så finnes det dyrere gliderprodukter enn det som nevnes her, eksempelvis gallium. Han bruker også LF og HF glider, i tillegg til cerapulver for å optimalisere gliden i de lange turløpene. Kostnadene i forhold til å bare bruke en type glider, vil derfor være høyere. For eksempel koster en boks med cerapulver rundt 1000 kr, og holder til ca tre skirenn. Årsaken til at han velger å betale mer for glidproduktene er, som han sier, at utviklingen har vært så stor de siste årene, og derfor er de nye produktene betraktelig bedre enn de eldre. På festesmørning bruker både han og andre intervjupersoner den smørningen som har eksistert i mange år. Alle bruker Rhode og Swix svarer både i konkurranser og på trening. Valget med å ikke prøve ut nye festesmørninger er som flere av dem sier at *«jeg liker å være på det trygge»*. Som andre langrennsutøvere, er også mitt utvalg opptatt av å ha best mulig ski, men utgiftene de bruker på hobbyen må justeres etter et totalbudsjett, der familie inngår for de fleste. Dermed investerer de der hvor gevinsten er størst og hvor det er mest å hente, nemlig glidproduktene.

Mye tyder på at alle har opparbeidet seg mye kunnskap om skismørning, som er verdsatt kulturell kapital på langrennsfeltet. For flesteparten har denne kunnskapen kommet ved å gå på ski fra de har vært unge, men for de som ikke har like lang fartstid på ski er de også her opptatt av å holde seg oppdatert på det som blir skrevet, slik en av dem svarer: *«Ja, jeg følger jo med en del i både magasiner og på internett. Og prøver nye ting, så sant det er innenfor rimelighetens grenser da»*. Siden denne personen ikke har gått aktivt på ski i mange år, eller er en del av et langrennsfellesskap, er det tydelig at han bruker magasinene og internett til å tilegne seg verdifull kunnskap om utstyret og dets funksjonalitet. For de mer «erfarene» skiløperne jeg har intervjuet er det ingen av de som følger med og leser om alt det nye. Årsaken er ikke manglende interesse for det som blir skrevet, men at de fra før har bred nok kunnskap. I det fellesskapet som de fra Akershus prater om, så akkumuleres kulturell kapital ved at de utveksler erfaringer og kunnskap med hverandre. De har derfor ikke samme behovet for å lese blader og artikler, fordi de holder seg oppdatert gjennom langrennsmiljøet og den kulturelle og sosiale kapitalen de deler der. Dette fellesskapet har ikke de fra Oslo. De må derfor tilegne seg dette gjennom andre kanaler. Om en sammenligner de to utvalgene virker det som at Aksershusutvalget, gjennom deres erfaring og deres verdsettelse av den sosiale kapitalen, er mer trygge på langrennsfeltet enn hva de fra Osloområdet er.

Samtidig mener flere av de som har gått aktivt i noen år at det er viktigere å tilegne seg kunnskap gjennom andre kanaler. Både de fra Akershus og de med lang erfaring fra Oslo har mer erfarne folk de lytter til. Som en sa: *«Jeg kjenner en person som har jobbet med skismørning. Han skyr disse nye smørningene som pesten. Så jeg hører mye på han da, fordi han er kunnskapsrik»*. En annen svarer *«finn deg en person du kan stole på, som har peiling på smørning og hold deg til det. Også bruk dine egne erfaringer»*. Selv om begge sitatene stammer fra utøverne som har drevet med langrenn i mange år, og kan mye om smørning, så er de lydhøre overfor andre med mer kompetanse om smørning. Dette er med andre ord en form for kulturell kapital som anerkjennes i feltet og deltakerne streber etter mer innsikt gjennom råd fra de som besitter mer av denne kapitalen.

Sammenlignet med studien til Aukland (2007), viser mine en annen tendens. For eksempel fant Aukland ut at det er status for en person som er medlem av «SPORTSIDIOTENE» å komme på trening med det beste utstyret, og det nyeste innenfor smørning. Det nye skiutstyret, og det nyeste innen skismørning ga dem en symbolsk kapital som styrket deres posisjon innad i gruppa. I forhold til mitt utvalg ser ikke dette ut til å være betydningsfullt. Hva kan årsaken være? Deltakerne i Aukland's studie har mye høyere økonomisk kapital, enn de i mitt utvalg. Aukland's deltakere representerer alle næringslivet og det merkantile felt i det sosiale rom. For å skille seg fra de andre på langrennsfeltet kan det se ut som at de brukte yrket og det nye utstyret som en sosiale distinksjon i kampen om makt. Pluss at de fleste er single og har ingen barn. De lever enda unglarslivet og har gjennom sitt yrke tilegnet seg stor økonomisk kapital. Det merkantile feltet har sin egen logikk, og det er en felles oppfatning av at jo dyrere utstyret er, destod bedre kvalitet er det på varen og fortene går du på ski.

7.3 Det er ikke godtebutikken alle skal inn i...

Det siste temaet i dette kapitlet omhandler utøvernes forhold til kostholdet. Uansett om du er toppidrettsutøver eller mosjonist i langrennssporet, er det generelt sett et forhold mellom det du spiser og det du presterer. Det finnes mye forskning og artikler om dette, og de senere årene har meriterte personer på langrennsfeltet kommet med sine tips til hvordan Birkebeinerne bør spise for å få størst utbytte av både trening generelt, og Birken spesielt. For intervjupersonene i denne studien viser resultatene at kostholdet hos

flesteparten av utøverne har prioritet i hverdagen. På spørsmål om utøveren er opptatt av kosten til vanlig, svarte en av intervjupersonene fra Akershus slik:

Ja, jeg prøver å være det, men det svinger litt hvordan man får det til å stemme. Men jeg er opptatt av et sunt kosthold i forhold til ungene. Så jeg legger jo ikke opp til at man kan drive å drikke brus hele uka. Det er vel så viktig for ungene som det er for meg selv. Og vi prøver å ha sunn middag, og frokostkultur og kveldsmat. Ha gode rutiner på det.

Som vi leser av sitatet, er det viktig for personen å ha et sunt kosthold til dels for sin egen del, men mest i forhold til ungene. Gode rutiner på sunn matkultur, der det ikke legges opp til å drikke brus, eller spise usunt «hele uka». Lignende utsagn kommer også fra andre intervjupersoner i Osloutvalget, der alle beskrev et sunt og variert kosthold. Flere pekte på familien og ungene som en årsak til at de har fokus på kostholdet i hverdagen. Allikevel er det også her, som det var ved både treningen og utstyret, noen som er mer nøye enn andre. Som en av dem sa: «*jeg er ikke på det stadiet at jeg teller kalorier, men det er mer at jeg ikke spiser feit mat. Hvis jeg er på Mc Donalds med familien så tar jeg det sunne alternativet*». Selv om ingen av de jeg har intervjuet teller kalorier og fører kostholdslogg, viser resultatene at flesteparten av de fra Oslo har et større fokus på kostholdet enn de fra Akershus. For eksempel svarer en i Oslo-utvalget: «*Jeg drikker ikke mineralvann, jeg spiser ikke godteri. Ja, drikker sjelden alkohol og prøver å holde en streit linje*». Personen gir uttrykk for en «sunn hverdag» og livsstil. Han er måteholden med alkohol, og er ellers bevisst på hva han fører i seg.

Dette er også beskrivende for flere i Osloutvalget, og en av dem forklarer hvorfor han ikke spiser usunt i ukedagene: «*Nei, det er mitt eget press da fordi at jeg veit at hvis jeg veier for mye så går det for sakte i oppoverbakkene i Birken. Så det er et sånn selvpålagt press*». Igjen et eksempel på at Birken ligger latent i bakhodet hos utøverne gjennom hele året. Selv utenfor langrennsesongen tar de hensyn til hva de spiser. Som han sier så er dette et selvpålagt press, men både han og de andre er klar over konsekvensene av å spise usunt og ikke tenke på kostholdet.

Som en kontrast til dette tar jeg med et sitat fra en i Akershus-utvalget:

Jeg har veldig lite fokus på kostholdet, er veldig dårlig på det. Jeg spiser mye brød, og er dårlig på fisk og grønnsaker. Spiser for mye sjokolade og drikker for mye brus. Spiser for mye lettvind mat. Så jeg gjør vel det de sier vi ikke skal gjøre.

Som sitatet illustrerer så er ikke kostholdet hos utøveren av prioritet. Han spiser det som faller han naturlig, og tenker ikke nevneverdig over verken variasjon eller innholdet i maten. Selv om slutten på sitatet kan tyde på at han vet godt hva som er gunstig å spise og ikke har ikke kosthold særlig fokus. Noe av forklaringen kan være i hans livssituasjon. I motsetning til de andre interjvupersonene trenger han ikke å tenke på familie, og unger. Den «rollemodellen» som flere av de andre nevner er viktig, er ikke noe han trenger å tenke over. I hans hverdag er det ingen som lager mat til han, eller noen han trenger å lage til.

Samtidig er kunnskap om selve matlagingen og interessen for å lage mat en tenkelig grunn til at kosthold har mindre prioritet. Ikke alle er like dyktige kokker, og ikke alle som er alene finner motivasjonen til å lage variert middag hver eneste dag. Når det er sagt, så er denne personen en av dem i utvalget med best tid i Birken. Så selv om forskning er entydig på at et sunt kosthold er en viktig faktor for optimal prestasjon og best utbytte av treningen, indikerer hans fortelling at det ikke er en direkte sammenheng mellom kostholdet og prestasjon på et mosjoniststadie. Siden denne utøveren ikke bryr seg nevneverdig om hva han spiser, kan det jo bety at mosjonister på dette nivået kan prestere godt i Birken uten å være så nøye med kostholdet. Når det er sagt, kan det tenkes at den samme utøveren ville ha fått enda bedre prestasjoner som langrennsutøver og i Birken ved et forbedret kosthold. Men siden dette er en hobby, og det at han driver med langrenn mest for det sosiale og helsegevinsten, så ønsker ikke han å endre kostholdet for å i bestefall klare å gå 10-15 minutter raskere i Birken. Selv om at sitatet tyder på at han har bred kunnskap om hva som er et gunstig kosthold for mosjonistutøvere så virker han tilfreds med den livsstilen har har nå. Og det gjenspeiler igjen det jeg snakket om tidligere, at de fra Akershus er mer trygge i langrennsfeltet enn de fra Osloområdet.

8. Oppsummering

Som et resultat av den radikale økningen i deltakere i Birkenarrangementet og medias stadige spekulasjoner om hvem disse «birkebenerne» er, var det to problemstillinger jeg ønsket å få bredere kunnskap om i denne oppgaven: *Hva betyr Birken for intervjupersonene? Og hvilke prioriteringer gjør de i forhold til trening, utstyr og kosthold?* Hensikten med problemstillingene var å forstå hvilke aspekter utøverne verdsetter ved å delta i Birken, målsettinger og hva rennet betyr for hver av dem. Relatert til trening, utstyr og kosthold var formålet å få et innblikk i utøvernes hverdag og prøve å forstå hvor mye langrenn betyr for dem og deres livsstil.

Hos intervjupersonene var det ulikt hva som ble verdsatt ved Birkebeinerrennet. Flere pekte på Rennets popularitet i samfunnet, og at Birken med årene har blitt et uoffisielt NM for mosjonister, som avgjørende for deres deltakelse. At Birken er et samtaletema blant likesinnede, var også av betydning for noen. I tråd med Bourdieu (1995) benyttet utøverne Birken som en sosial distinksjon i forhold til andre utenfor langrennsfeltet. Et interessant funn var intervjugruppenes ulike holdninger til verdsettelsen av det sosiale aspektet. Resultatene viste at utøverne representerte to ulike kategorier; de som dro samlet, kontra de som dro alene til rennet. Hos Akershusgruppen var den sosiale rammen rundt arrangementet avgjørende for hvorvidt de valgte å delta år etter år. Birken-nettverket ble beskrevet, i lys av Bourdieu & Wacquant (1992), som en tilhørighet i en gruppe, og akkumulering av sosial kapital. For utøverne i Oslogruppen var ikke det sosiale like betydningsfullt, og for flesteparten ble Birken mer et «event» for å teste seg selv mot andre konkurrenter, og gjøre det best mulig. Grunnen til gruppenes ulike valg og holdninger hadde utspring i ulik langrennshabitus, samt den sosiale kapitalen, som for Oslogruppen i større grad var knyttet til andre idrettsfelt enn langrenn.

Betydningen av å gjøre det bra, kom også frem gjennom utøvernes målsettinger. Selv om flere poengterte at de var opptatt av å få en fin tur over fjellet, kom alvoret relatert til Birken frem gjennom deres høye ambisjoner og mål. Her viste resultatene små forskjeller mellom gruppene, men at utøverne rent prestasjonsmessig ga uttrykk for ulike holdninger. Flesteparten av intervjupersonene hadde tidsmessige målsettinger som å jobbe mot «drømmegrensa», eller å komme under «3-timer'n». Med referanse til

Bourdieu (1995) hadde diplomer med «tiden» en symbolsk verdi for noen av utøverne, som dermed gjenspeilte deres fysiske forutsetninger. De resterende hadde mer prestasjonsmessige målsettinger, og vurderte sin egen innsats ut ifra plassering i klassen. Gjennom deres forståelse av langrennsnomoset svarte alle at de brukte resultatlistene etter rennet til å analysere eget løp og sammenligne seg med andre, og resultatene gjenspeilet de relative posisjoneringene på langrennsfeltet.

Som et resultat av de prestasjonsmessige og tidsmessige målsettingene, beskrev alle intervjupersonene opptakten inn mot Birken som viktig. Dataanalysen viste at det særlig dreiet seg om to forhold: kosthold og utstyr dagene før rennet, og de andre turrennene i løpet av sesongen. Ski og utstyr ble gjort klart god tid før konkurransedagen, ingenting ble overlatt til «tilfeldighetene». Når det gjalt kosthold viste imidlertid resultatene ulike regimer, i den hensikt å fylle opp energilagrene. Valgene som ble tatt i forkant av Birken reflekterer ulike investeringer i «Birkenspillet» (Bourdieu & Wacquant, 1993), og som et resultat av at de har forstått og tatt innover seg langrennsfeltets *illusio* (Järvinen, 2007).

Som en del av investeringen i «Birkenspillet» og som en del av det å være turløper, valgte utøverne å delta i flere turrenn gjennom vintersesongen. I motsetning til Birken, verdsatte deltakerne nå løypeprofil, geografisk avstand til rennene og opplevelsen fremfor prestasjonsmål. Selv om resultatene indikerte at de har liten verdi, hadde de en dobbelt betydning. Dette fordi renn tidlig i sesongen ble brukt til å bygge opp formen til Birken, og at flere av disse var godkjente «seedingrenn».

Alle intervjupersonene beskrev trening som en viktig del av hverdagen, og at treningene i hovedsak besto av intervaller, rolig langkjøring og styrketrening. Felles for alle er at de gjorde tydelig prioriteringer i hverdagen for å kunne trene så mye de selv ønsket. Treningstider likt med barnas, sene kveldsøkter og tidligøkter i helgene er noe alle trakk frem. Sammenlignet med andre mosjonister, var treningsmengden relativt stor blant utøverne, og i sum tilsier både treningsmengde og prioriteringer at intervjupersonene har tatt langrennsfeltets *doxa* på alvor (Järvinen, 2007).

Vedrørende motivasjon ved treningen trekker intervjupersonene frem flere forhold: venner, å være ute på fine dager, mentalt overskudd og konkurranser ble trukket frem av utøverne. Imidlertid viste dataanalysen at de fra Akershus også i treningssituasjon verdsatte den sosiale kapitalen i større grad enn de fra Oslo. Flere i Oslogruppen beskrev en mer «instrumentell» treningshverdag. Årsaken kunne tenkes at de fra Akershus tydelig holdt fast ved en tradisjonell idrettsmodell ved at de representerte den lokale skiklubben både i konkurranser og på trening. For dem handlet langrenn om en lokal tilhørighet som kom til uttrykk treningene og konkurransene. Motsatt, flesteparten i osloutvalget svarte at de representerte bedriften i konkurranser, og var tydelig mer individualister på trening. I tråd med Bourdieu (1995) var det tydelig at begge gruppene hadde tatt innover seg feltets nomos, men verdsatte og akkumulerte kapitaltypene i forhold til treningen noe forskjellig.

En annen forskjell mellom intervjugruppene var at utøverne fra Oslo-området hadde en jobb med større fleksibilitet, enn de fra Akershus. Flere fra Oslo svarte at de jevnlig brukte arbeidstiden til å sykle innover i Nordmarka, eller trene i styrkerommet på jobben. Dette til forskjell fra Akershusgruppen, der treningen foregikk enten før arbeidstid, på kveldstid, eller i helgene. Selv om det var vanskelig å anntyde om dette er et «hovedstadsfenomen», viste resultatene tydelig at Osloutvalget kombinerte mer jobb og trening.

Alle intervjupersonene beskrev et nøkternt forhold til utstyr, der ingen så nødvendigheten med å fornye skiparken hver sesong. Utstyrets funksjon var viktigere enn årets mote. Til forskjell fra tidligere studier på «Birkenmiljøer» syntes ikke nytt utstyr å gi særlig status innad i treningsmiljøet. En beskrev faktisk at det ga større motivasjon og status å slå treningskameratene med eldre utstyr. Resultatene kan tyde på at deltakerne i mitt utvalg verdsatte den fysiske kapitalen til utøveren fremfor det økonomiske på langrennsfeltet.

På skismørning fantes det ingen store forskjeller mellom gruppene, men alle vekla pris versus kvalitet. Siden alle mente utviklingen hadde vært større på glidproduktene enn på festesmørning, investerte de økonomisk der gevinsten var størst. På festesmørning brukte alle de tradisjonelle merkene, Rhode og Swix. En forskjell blant de som har gått langrenn i mange år, kontra de relativt «nye» på langrennsfeltet, viste også resultatene at

de mer «erfarne» skiløperne ikke leste artikler om utstyr. Årsaken var ikke manglende interesse, men at de tydeligvis mente å ha bred nok kunnskap, eller kunne tilegne seg mer kunnskap ved å lytte til andre med mer komeptanse om smørning. Akershusgruppen tilegnet seg også kunnskap om smørning gjennom Birkenfelleskapet.

Når det gjalt kostholdet viste resultatene at intervjugruppene i store trekk var ganske like. De fleste hadde fokus på kostholdet i hverdagen, og for utøverne med familie hadde kanskje de et større fokus på å være en rollemodell.

Som en avsluttende kommentar vil jeg legge til at dette har vært et interessant arbeid, men alle spørsmål rundt Birkendeltakerne er ikke besvart. For eksempel viser mitt lille utvalg med to geografiske grupperinger visse forskjeller, men på den bakgrunn skal man være forsiktig med å generalisere. Dernest kan forskning fra andre landsdeler kanskje gi andre resultater. I og med at utvalget bare består av menn, har jeg ikke hatt særlig fokus på kjønnsdimensjonen. Dette var et bevisst valg fordi jeg var opptatt av langrennsfeltet og fant Bourdieu's bidrag tilstrekkelig for mine analyser.

Litteraturliste

- Aakvåg, G.C. (2008). Pierre Bourdieu: En konfliktteoretisk syntese. I: G. C. Aakvåg (Red.), *Moderne sosiologisk teori*. (Kap. 6, s. 149-171). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Augestad, P. (2003). *Skolering av kroppen*. Doktorgradsavhandling ved Universitet i Oslo, Oslo.
- Aukland, J. (2007). *SPORTSIDIOTENE: En sosiologisk studie av en gjeng ivrige turløpere*. Hovedfagsoppgave ved Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Aukland, A. Aukland, F. & Aukland, J. (2009). *I de lange løp*. Oslo: Stayer Forlag.
- Birkebeiner AS. (u.å). *Birkebeinerrennet – historie*. Hentet 12. september 2012 fra <http://birkebeiner.no/Historien/Birkebeinerrennet/>
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: University Press.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17 (6), 819-840.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of Taste*. Harvard: Harvard university press.
- Bourdieu, P. (1985). Social Space and the Genesis of Groups. *Theory and Society*, 14, (6), 723-744.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I: Richardson, J. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. (s.241-258). New York: Greenwood.
- Bourdieu, P. (1988). Program for a sociology of sport. *Sociology of Sport Journal*, 5, 153-161.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax forlag A/S.
- Bourdieu, P. (1999). *Meditasjoner*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L.J. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L.J. (1993). *Den kritiske ettertanke: Grunnlag for samfunnsanalyse*. (oversatt av B.N. Kvalsvik). Oslo: Det Norske Samlaget.

- Breivik, G. & Gilberg, R. (1999). Hvorfor ble de beste best?: Barndom, oppvekst og idrettslig utvikling hos 18 av Norges mestvinnende utøvere. *Skrifter i utvalg, 15*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Coakley, J. (2009). *Sports in Society: issues and controversies*. (10.utg.). Boston: McGraw Hill.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Analysis*. London: Routledge.
- Gotaas, T. (2010). *Først i løypa. Historien om langrenn i Norge*. Oslo: Dreyer forlag.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report, 8*, 597-607.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (5.utg.). Oslo: Cappelen akademiske forlag.
- Healy, M. & Perry, C. (2000). Comprehensive criteria to judge validity and reliability of qualitative research within the realism paradigm. *Qualitative Market Research, 3*, 118-126.
- Jacobsen, D.I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (2.utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Järvinen, M. (2007). Pierre Bourdieu. I: Andersen, H. & Kaspersen, L.B. *Klassisk og moderne samfundsteori*. (s.345-366). København: Hans Reitzels forlag.
- Kjærnsli, R. (1972). *Birkebeinerrennet. Langs kongesporet over fjellet*. Lillehammer: Mesna-trykk a.s.
- Kvale, S. (2001). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Laberge, S. & Kay, J. (2002). Pierre Bourdieu's Sociocultural Theory and Sport Practice. I: Maguire, J. & Young, K. (Red.), *Theory, Sport & Society*. (s.239-264). London: JAI
- Larsen, W. M. (2013). *Birkebeinerkultur i næringslivet*. Mastergradsoppgave ved Norges Idrettshøgskole: Oslo.
- Larsson, L. (2009). *Idrott – og helst mer idrott: Idrottläroarstudenters möte med utbildningen*. Stockholm: Stockholms universitetet.
- Moe, S. (1994). *Sosiologi i hundre år: En veileder i sosiologisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Munk, M. (1999). *Livsbaner gjennom felt: en analyse af eliteidrætsutøveres sociale mobilitet og rekonverteringer af kapital i det sociale rum*. Doktorgradsavhandling ved Lunds universitet, Lund.
- Nygaard, L.E. (2011). *Jager Birken-status*. Hentet 21. mai 2013 fra <http://www.dn.no/dnaktiv/article2140630.ece>
- Peterson, T. & Franzén, M. (2004). Varför lämnar ungdomar idrotten?: En undersökning av fotbollstjejer och-killar från 13 till 15 år. *FoU-rapport, 3*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Rønning, R. (2011). *Hvem er Birkebeinerne?* Høgskolen i Lillehammer: Lillehammer.
- Seippel, Ø. (2005). *Orker ikke, gidder ikke, passer ikke?: Om frafallet i norsk idrett*. Institutt for samfunnsforskning: Oslo.
- Shilling, C. (2003). *The body and social theory*. (2.utg.). London: SAGE.
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data: Methods for analyzing talk, text and interaction*. (3.utg.). London: Sage.
- Sisjord, M.K. (1993). *Idrett og ungdomskultur: Bø-ungdom i tall og tale*. Doktorgradsavhandling ved Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Slette-meås, K.T. (2005). *Sosialisert til å konkurrere*. Masteroppgave ved Høgskolen i Telemark, Porsgrunn & Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thrane, C. (2012). Prestasjoner i lange løp: Hvordan noen bakgrunnsfaktorer, trening og langrenns erfaring påvirket sluttiden til deltakere i Birkebeinerrennet i 2011. *Forskningsrapport, 152*. Høgskolen i Lillehammer: Lillehammer.
- Vallgård, S. & Koch, L. (2008). *Research methods in public health*. København: Gyldendal Akademisk.
- Wacquant, L. J.D. (1992). The social logic of boxing in black Chicago: Toward a sociology of pugilism. *Sociology of sport journal, 9*, 65-93.
- Wilken, L. (2008). *Pierre Bourdieu*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Figuroversikt

Figur 2.1: Løypekart Birkebeinerrennet. Gjengitt med tilatelse av Birkebeiner AS.

(u.å). Lastet ned 15.09.2012 fra:

<http://www.birkebeiner.no/no/Hoyremeny/Loypekart/Birkebeinerrennet/>

Figur 3.1: Det sosiale rom. Fritt tegnet fra Bourdieu. (1995, s: 35)

Figur 3.2: Doxas påvirkning på feltet. Fritt tegnet fra Bourdieu. (1977, s: 168)

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 1

Intervjuguide

Del 1. Innledningsvis	<ul style="list-style-type: none">- Uformell prat- Kort presentasjon av meg selv- En beskrivelse av oppgaven, og dens hensikt- Forespørsel om bruk av diktafon/båndopptaker- Presisjon angående anonymitet og informantens rett til en hver tid å avbryte intervjuet.
Del 2. Personlig informasjon	<ul style="list-style-type: none">- Alder- Bosituasjon- Utdannelse- Jobb- Familie – Gift, samboer, barn
Del 3. Hovedemner for oppgaven	
1. Idrettslig bakgrunn	<ul style="list-style-type: none">- Hvordan har ditt forhold vært til å drive med idrett?- Noen spesielle typer idrett du drev med tidligere?- Når startet du å gå på ski- Hvor lenge har du deltatt i konkurranser- Hvor lenge har du deltatt i turrenn- Deltatt i andre type turrenn – Vasan, Marcialonga?- Hvor mange ganger har du deltatt i Birkebeinerrennet- Bakgrunnen for deltagelse i Birkebeinerrennet?- Opptatt av plassering?
2. Utstyr	<ul style="list-style-type: none">- Hvordan synes du kravet til utstyr ved Birken er i dag?- De ekstreme utøverne, eksisterer de?- Har du mye treningsutstyr (klær, rulleski, flere par ski, flere par sko)- Viktigheten av nytt/bra utstyr- Hvor mye penger bruker du på utstyr- Hvordan er det i din 'treningskrets' – Noen mer opptatt enn andre, pengebruk.- Er du opptatt av å holde deg oppdatert på treningsutstyr – smøring, preparering, teknikk etc.- Føler du det er et utstyrspress i dagens mosjonslangrenn- Er det et ytre press fra kollegaer på din arbeidsplass om utstyr.- Har de et annet fokus
3. Kosthold	<ul style="list-style-type: none">- Hva mener du er et sunt kosthold?- Hvor nøye er du på ditt hverdagslige kosthold- Teller kalorier?

4. Trening	<ul style="list-style-type: none"> -Spiser det som faller deg inn? - Hvordan er det i omgangskretsen din? - Farget av den? - Et ytre press – venner, kolegaer, familie – krever at du spiser sunt? - Tanker om kosthold før trening, konkurranser - Leser litteratur vs spise det du selv ønsker - Kosttilskudd - Antall treninger ukentlig. - Motivasjonen din ved treningen? - Fokus på riktig trening - Setter av mye tid til trening - Har trening prioritert i hverdagen – viktigheten av trening? - Gir din jobbsituasjon deg fleksibilitet til trening? - Styrer arb tiden selv? - Hvorfor trener du? - Trening alltid med mot et mål(bedre enn sist, bedre enn kamerat/kollega) - Trening alene/trening med andre? - Treningspress på arbeidsplassen? - Mye bøker som er skrevet om trening.? - Følger du med på det som blir skrevet? - Leser du litteratur om trening, kosthold, utstyr? (Artikler, bøker, aviser)
5. Diverse	<ul style="list-style-type: none"> - Status ved å gå Birken, en myte? - Intern prestisje på arbeidsplassen/ andre bedrifter.? - Hvordan synes du utviklingen av Birkens økende deltagelse? - Sunt å trene eller galskap?
Del 4. Avsluttende del	Formaliteter som avslutning av intervjuet, stille spørsmål jeg har glemt tidligere, takke informanten for intervjuet.

Vedlegg 2

Informasjonsskriv til mastergradsavhandling

Hei

Mitt navn er Heine Ruud og jeg er mastergradsstudent i idrettssosiologi ved Norges Idrettshøyskole. I denne anledning har jeg startet på den avsluttende oppgaven, og ønsker i den forbindelse å gjøre en undersøkelse på Birkebeinerdeltakere.

Det overordnede temaet for oppgaven er langrenn og sosial klasse, da med spesielt vekt på turrenn/mosjonsritt. Det jeg ønsker å undersøke er om det finnes sammenheng mellom kosthold, trening, jobb og utstyr avhengig av hvor du kommer fra. Samtidig hva som ligger til grunne for at personer velger å delta i et turrenn som Birkebeinerrennet.

For å finne ut av dette, ønsker jeg å finne 6-8 informanter som er villig til å delta i et dybde-intervju rundt dette problemområdet. Spørsmålene underveis vil dreie seg om deres erfaringer rundt det å delta i Birkebeinerrennet, og hvordan prioriteringene deres er i forhold til trening, utstyr og kosthold.

Jeg vil underveis i intervjuet benytte meg av båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Det er frivillig å delta i undersøkelsen og du som deltar har muligheten til å trekke deg fra undersøkelsen underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. De innsamlede dataene vil bli anonymisert og behandlet konfidensielt. Enkelt personer vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven, og opptakene slettes når oppgaven er ferdig i utgangen av 2014.

Dersom du kunne tenke deg å delta i en slik undersøkelse, er det fint om du underskriver på den vedlagte samtykkeerklæringen og leverer/sender den til meg.

Eventuelle videre spørsmål om gjennomføringen og/eller oppgaven, er det bare å kontakte meg på telefon 97 70 80 05, eller sende meg en mail til heiner@student.nih.no

Du kan også ta kontakt med min overordnede veileder Mari Kristin Sisjord ved seksjon for Kultur og Samfunn på mail m.k.sisjord@nih.no eller telefon 23 26 24 26.

Studien er meldt inn til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD).

Ved vennlig hilsen

Heine Ruud

Tærudveien 86, 2070 Råholt

Vedlegg 3

Samtykkeerklæring

Jeg bekrefter at jeg har fått muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet, og er inneforstått med at intervjuene vil bli tatt opp på båndopptaker. Jeg er informert om at forskeren er underlagt taushetsplikt, og at prosjektet i helhet er sendt inn og godkjent hos Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Jeg samtykker at informasjonen som fremkommer av intervjuene vil bli brukt i oppgaven, men at dette vil være anonymisert og behandlet konfidensielt. Dette på bakgrunn av at jeg ikke skal kunne identifiseres.

Jeg er i tillegg informert om at de innsamlede dataene fra intervjuene vil bli slettet ved prosjektets slutt. I tillegg er jeg inneforstått med at undersøkelsen er frivillig, og at jeg til en hver tid kan trekke meg fra videre deltagelse uten å måtte begrunne dette videre. Mine data vil da automatisk bli slettet og ikke bli benyttet i oppgaven.

På bakgrunn av dette samtykker jeg i å delta i prosjektet, samt at de opplysninger jeg kommer med kan benyttes i den aktuelle mastergradsavhandlingen.

Sted	Dato	Underskrift
------	------	-------------

Vedlegg 4

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Mari Kristin Sisjord
Seksjon for kultur og samfunn
Norges idrettshøgskole
Postboks 4014 Ullevål stadion
0806 OSLO

Vår dato: 12.09.2012

Vår ref:31376 / 3 / MAS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 07.09.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

31376

Behandlingsansvarlig

Daglig ansvarlig

Student

Med livet som innsats? En kvalitativ studie av mosjonistutøvere i Birkebeinerrennet

Norges idrettshøgskole, ved institusjonens overste leder

Mari Kristin Sisjord

Heine Ruud

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.05.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Mads Solberg

Mads Solberg tlf: 55 58 89 28

✓ Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Heine Ruud, Tærudveien 86, 2070 RÅHOLT

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ NSD, SVE, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 31376

Prosjektet undersøker holdninger til Birkebeinerrennet blant personer fra ulike samfunnsklasser,

Utvalget består av opptil 8 deltakere som rekrutteres via fjorårets offentlige resultatliste. Førstegangskontakt innledes via epost eller telefon.

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes skriftlig samtykke basert på muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår.

Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Norges idrettshøgskole sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Prosjektet skal avsluttes 30.05.2013 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. yrke, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.